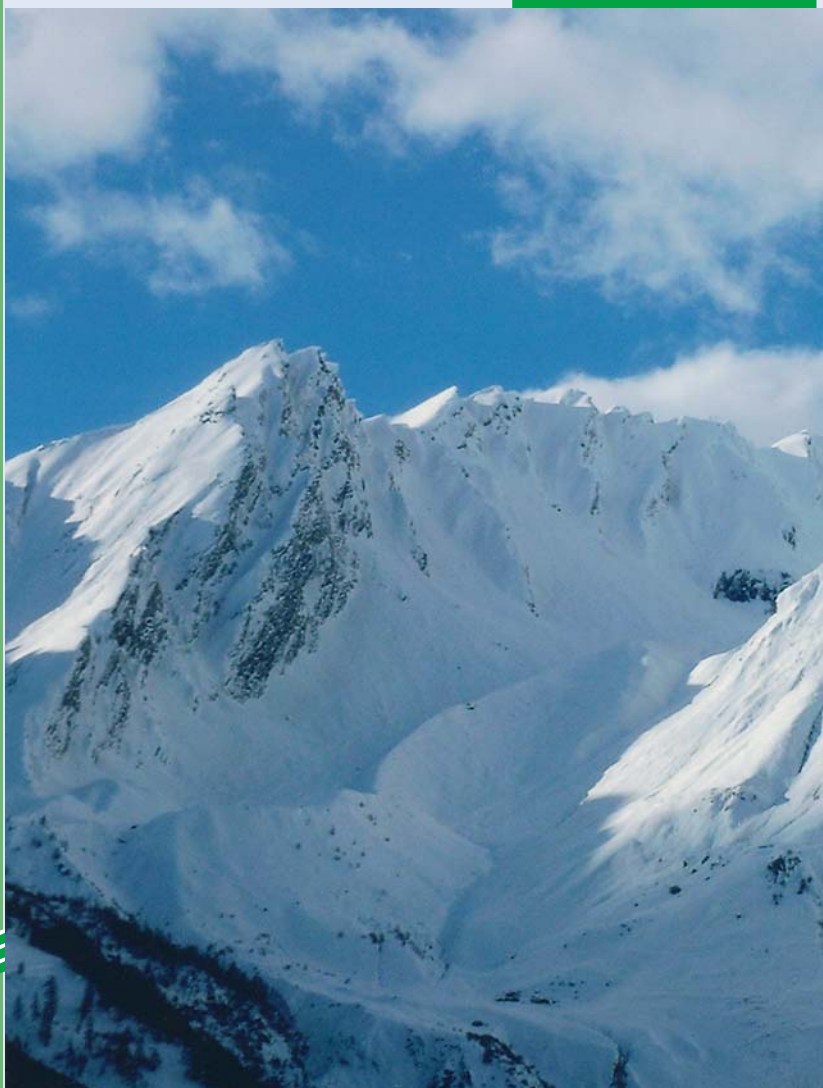

ВІСНИК №21 2003
ЗИМА

ЕКОЛОГІЧНОЇ
АДВОКАТУРИ

У НОМЕРІ:

По слідах Орхуської конференції	Закончились переговоры по протоколу о РВПЗ	5
	Согласован текст Протокола по стратегической экологической оценке	6
Екологічні права людини	Опоза и др. против Фунхенсио С. Факторан, Младшего и др. (G.R.No. 101083 (Филиппины))	7
КОНСУЛЬТАЦІЇ: відповідаємо на запитання	Н. Балушка Розміщення автозаправних станцій та автозаправних комплексів	11
	З. Козак Поводження з пестицидами: у запитаннях та відповідях	14
Міжнародні аспекти охорони довкілля	Н. Андрусевич Огляд екологічного права Європейського Союзу	18
	Основні міжнародно-правові акти у сфері охорони довкілля за участі України	23
Світ очима Екоправо-Львів	Екологічний календар — дні, що святкуються протягом року	26
Міжнародні аспекти охорони довкілля	Стратегическое совещание судей прошло под эгидой ЮНЭП в Найроби	34
Еколого-правова просвіта	А. Павелко Відходи електроніки — проблема України і світу	35
Інформаційний гайджест	А. Павелко Екологічні проблеми і світ	38
ЕСО-ШЕВ	Інформація на сайтах з питань відходів	40
ЗАКОНОДАВСТВО: документи, зміни, коментарі, проекти	Постанова Верховної Ради України “Про рекомендації парламентських слухань щодо дотримання вимог природоохоронного законодавства в Україні”	42
	Нормативно-правові акти в сфері охорони довкілля, що прийняті взимку 2002-2003 року	46
ПУБЛІКАЦІЇ	З нашої бібліотеки	49
	In this issue (in English)	50

© **ВІСНИК ЕКОЛОГІЧНОЇ АДВОКАТУРИ № 21, Зима – 2003**

Наш колектив:

С. Кравченко, д. ю. н.,
професор, академік УЕАН

А. Андрусевич О. Мелень
Н. Балушка Я. Остапик
Т. Будякова А. Павелко
С. Ванькович Д. Скрильніков
І. Василяк І. Хміляр
З. Козак, к. ю. н.

Редактор: **Наталія Балушка**
Фото на обкладинці **Фаб'єна Коммана**

Дизайн та додрукарська підготовка
А. Огонченко

Друк ТЗОВ “ЮМІ”,
м. Львів, вул. Левицького, 63

**Вісник видано БФ “Екоправо-Львів”
за підтримки фонду Чарльза Стюарта Мотта**

При передруці матеріалів посилання на джерело обов'язкове.

Редакція залишає за собою право публікувати авторські матеріали мовою оригіналу. Викладені авторами міркування можуть не співпадати з точкою зору редакції.

КОНТАКТНА ІНФОРМАЦІЯ:

Благодійний Фонд “Екоправо-Львів”
79000, м.Львів, вул.Крушельницької 2
тел./факс: (0322) 971446,
тел.: (0322) 722746,
e-mail: epac@mail.lviv.ua
http://www.ecopravo.lviv.ua

ДОРОГІ ЧИТАЧІ!

Завершується довгий процес, який ми описували на сторінках Вісника екологічної адвокатури у рубриці "По слідах Орхуської конференції". Взимку цього року завершилися переговори по Протоколу про стратегічну екологічну оцінку та Протоколу про реєстр викидів та переносу забруднювачів, про хід яких ми розповідали Вам у попередніх номерах Вісника. Ці протоколи готові до підписання на 5-й Всеєвропейській конференції міністрів охорони навколишнього середовища "Довкілля для Європи" у травні 2003 року.

Цієї зими відбулися парламентські слухання щодо стану дотримання в Україні вимог природоохоронного законодавства, за результатами яких Верховна Рада України підготувала рекомендації державним органам України, що були закріплені Постановою Верховної Ради України. З цією Постановою Ви можете ознайомитись у рубриці "Законодавство".

Дедалі актуальнішим стає питання щодо поводження з відходами електроніки в Україні та у світі, адже існує тенденція до їх швидкого накопичення. Такі відходи несуть небезпеку для здоров'я людини та довкілля. Чому відходи електроніки вважаються небезпечними? Як діяти для розв'язання проблеми відходів електроніки? Відповіді на ці та інші питання — у рубриці "Еколого-правова просвіта". Додаткову інформацію щодо поводження з відходами електроніки та іншими відходами Ви можете отримати, відвідавши Інтернет-сторінки, перелік яких ми пропонуємо в рубриці "ECO-WEB".

На прохання багатьох наших читачів ми підготували у формі таблиці перелік основних міжнародно-правових актів у сфері охорони довкілля за участі України. В таблиці Ви знайдете інформацію щодо прийняття, набуття чинності, а також ратифікації цих актів Україною.

Нещодавно була прийнята нова редакція Державних будівельних норм щодо планування і забудови міських та сільських поселень, у яких, зокрема, встановлено нові вимоги щодо розміщення автозаправних станцій. Правова консультація з цього питання, а також правовий аспект поводження з пестицидами подається у традиційній рубриці "Консультації".

Шановні читачі, ми переконані, що ви стикаєтесь з багатьма питаннями, правова консультація з яких допомогла б вам у вашій діяльності. Пишіть нам, яку ще інформацію Ви хотіли б знайти у Віснику екологічної адвокатури.

З повагою, **Наталія БАЛУШКА**

ПРО "ЕКОПРАВО-ЛЬВІВ"

Благодійний Фонд "Екоправо-Львів" — неурядова міжнародна організація, заснована 1994 року з метою надання допомоги у захисті екологічних прав фізичним та юридичним особам, сприяння розвитку природоохоронної справи, екологічної освіти, науки та культури.

Наша діяльність:

- надання юридичних консультацій громадянам та юридичним особам у галузі охорони довкілля, захисту екологічних прав;
- представлення інтересів фізичних та юридичних осіб в судах, інших державних установах у справах, пов'язаних з порушенням екологічного законодавства;
- організація конференцій, семінарів, зустрічей з питань правової охорони навколишнього середовища;
- участь у правотворчій діяльності на локальному, національному та міжнародному рівнях з питань прав людини і довкілля;
- виховання нового покоління юристів-екологів шляхом проведення еколого-правової практики для студентів різних навчальних закладів;
- збір та розповсюдження еколого-правової і екологічної інформації.

Усі послуги Фонду — безкоштовні.

На сторінках попередніх номерів Вісника екологічної адвокатури ми висвітлювали процес роботи над рядом документів, що плануються для підписання на П'ятій Всеєвропейській конференції міністрів охорони навколишнього середовища "Довкілля для Європи", яка відбудеться у травні 2003 року у Києві, в тому числі про роботу над Протоколом про реєстр викидів та переносу забруднювачів та Протоколом зі стратегічної екологічної оцінки.

Нещодавно завершилися переговори щодо цих Протоколів і про їх результат, за матеріалами Європейського ЕКО Форуму, ми інформуємо Вас у цьому номері.

ЗАКОНЧИЛИСЬ ПЕРЕГОВОРИ ПО ПРОТОКОЛУ О РВПЗ *

30 января 2003 года завершились переговоры по тексту юридически обязательного протокола о регистрах выброса и переноса загрязнителей (РВПЗ) к Орхусской конвенции. Это новое международное соглашение, в соответствии с которым компании должны делать доступной для общественности информацию о выбросах и переносе определенных загрязнителей. Далее эта информация будет помещена в регистр выброса и переноса загрязнителей или РВПЗ, доступный общественности. Официальное принятие и подписание Протокола пройдут на приближающейся пятой Конференции министров "Окружающая среда для Европы" в Киеве, Украина, 21-23 мая 2003 года.

Хотя Протокол разрабатывался под эгидой ЕЭК ООН, он будет открыт для присоединения для любого государства — члена ООН. В этом отношении он привносит совершенно новое положение в данную область.

Протоколу по РВПЗ присущи, в частности, следующие черты:

- * Каждая Сторона протокола должна будет создать доступный общественности и удобный в использовании РВПЗ, действующий на основе обязательной схемы ежегодного представления отчетности.
- * Регистр будет охватывать информацию по 86 загрязнителям. Считается, что эти загрязнители представляют собой значительную угрозу для окружающей среды и здоровья. В них включены парниковые газы, вещества, вызывающие кислотные дожди, тяжелые металлы и канцерогены, такие как диоксины.
- * Отчетности подлежат также различные виды деятельности, в частности, нефтеперерабатывающие заводы, тепловые электростан-

ции, химическая и горноперерабатывающая промышленность, мусоросжигательные заводы, переработка и обработка бумаги и древесины, сельское хозяйство.

- * Хотя основное внимание в Протоколе уделяется предоставлению информации от крупных стационарных источников загрязнения, в нем также устанавливаются правила отчетности для диффузных источников, а именно: транспорта, малых и средних предприятий.
- * Часть представляемой информации может остаться конфиденциальной, например, если ее раскрытие повлияет на коммерческую тайну, национальную оборону или публичную безопасность, но такие исключения следует толковать ограничительно, принимая во внимание интересы общественности, которым служит раскрытие информации.
- * Информацию следует предоставлять и делать доступной в регистре с указанием конкретных объектов. Это означает, что любой представитель общественности сможет узнать о ежегодном загрязнении от конкретного предприятия, действующего в его районе, если выброс этого загрязнения подлежит отчетности в рамках Протокола. Регистр должен быть доступен в Интернете.

В переговорах принимали участие более 30 стран. Канада, реально включившаяся в переговоры только в ноябре, успела навредить к концу переговоров в конфликте по парниковым газам, по которым сегодня в Канаде отчетность представляется не так последовательно, как это запланировано в протоколе. Неясно, подпишет ли Канада это соглашение, несмотря на то, что результатом переговоров стал компромисс.

* матеріал зі сторінки Європейського ЕКО Форуму (WWW.ECO-FORUM.ORG/NEWS/INDEX_R.HTML)

ПО СЛІДАХ ОРХУСЬКОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

ЭКО-Форум, РЭЦ, Эко-Согласие и ГЛОБЕ-Европа участвовали в переговорах в качестве наблюдателей. Мэри Тэйлор из “Друзей Земли”/ЭКО-Форума заявила, что Протокол не оправдал наших надежд, хотя мы всегда понимали, что потеряем многое из первоначального проекта текста. Она добавила, что хотя в документе все-таки остались пробелы, он означает “гораздо больший доступ к информации о загрязнении местной промышленности, чем существовавший ранее”.

В ходе переговоров была сформирована небольшая группа экспертов, которая будет работать над “пакетом содействия” Протоко-

лу под названием “РВПЗ — набор инструментов для начинающих”. В “пакет содействия” войдут брошюра, CD, а также информация о национальном опыте по разработке РВПЗ в разных странах. В брошюре будет представлено краткое описание Протокола по РВПЗ со списком загрязнителей и видов деятельности, которые подлежат отчетности, примеры опыта стран и опыта международных организаций в создании систем РВПЗ. “РВПЗ — набор инструментов для начинающих” будет подготовлен к обсуждению на Киевской конференции министров в качестве аналитического документа.

СОГЛАСОВАН ТЕКСТ ПРОТОКОЛА ПО СТРАТЕГИЧЕСКОЙ ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ ОЦЕНКЕ *

Восьмая сессия Рабочей группы по протоколу о стратегической экологической оценке (СЭО) состоялась в Женеве 30 января 2003г. Сессия согласовала текст протокола о СЭО. Все решения, принятые в ходе этой сессии, фактически были предварительно согласованы уже в ходе седьмой сессии. Это, в частности, касается решения о том, что приложение I (список проектов из Конвенции Эспо, для которых требуется проведение ОВОС) является обязательным списком для проведения стратегической экологической оценки, в то время как виды деятельности, перечисленные в приложении II (проекты, предусмотренные директивой ЕС по СЭО), требуют проведения СЭО только тогда, когда национальным законодательством требуется проведение ОВОС для этих видов деятельности. Приложение II пересмотрели с тем, чтобы оно не дублировало виды деятельности, перечисленные в приложении I.

На 8-ой сессии Рабочей группы обсуждался проект резолюции министров, которая будет принята на церемонии подписания. Из текста практически вычеркнули параграф, упоминающий гражданское общество (в параграфе говорилось о ключевой роли общественности, в т.ч. НПО, в реализации протокола). Выступая от имени Европейского ЭКО-Форума, Андрей Андрусевич заявил: “Во-первых, это единственное место в проекте резолюции, где упоминается общественность. Во-вторых, на церемонии подписания протокола будут присутствовать 50 представителей гражданского общества

из всей Европы, и можно только представить себе их разочарование тем, что резолюция, а значит и государства, их полностью игнорирует”. После этого выступления делегации оставили параграф, в котором упоминается гражданское общество, в резолюции.

До начала 8-ой сессии делегация ЭКО-Форума присутствовала в качестве наблюдателя на 5-ой встрече Рабочей группы по оценке воздействия на окружающую среду с тем, чтобы оценить перспективы возможного участия гражданского общества в деятельности Конвенции Эспо. На встрече развернулась интересная дискуссия о проекте Руководства по практическому применению Конвенции Эспо (см. www.vyh.fi/eng/current/events/transeia/guidance.htm). ЭКО-Форум высказал ряд замечаний в отношении участия НПО в процедурах ОВОС, предусмотренных Конвенцией Эспо. На настоящий момент участие общественности рассматривается лишь как шаг процедуры ОВОС и в схеме последовательности операций, и в содержании Руководства.

ЭКО-Форум заявил, что “существующие на настоящий момент схема последовательности операций и содержание Руководства по практическому применению Конвенции Эспо неверно отражают участие общественности. В соответствии с самой концепцией этого понятия, участие общественности — это часть, а не шаг процесса ОВОС. Более того, оно обуславливает весь процесс”. Однако эти комментарии не были приняты во внимание.

* матеріал зі сторінки Європейського ЕКО Форуму (WWW.ECO-FORUM.ORG/NEWS/INDEX_R.HTML)

Одним із нових принципів міжнародного права навколишнього середовища, які сформувався в останні роки, є принцип міжгенераційної рівності, який визнає право майбутніх поколінь жити в сприятливому навколишньому середовищі. Застосування цього принципу вимагає як мінімум раціонального використання природних ресурсів і попередження невідвортної шкоди довкіллю, перегляду процедури оцінки впливу на навколишнє середовище, а також доступу до правосуддя в інтересах майбутніх поколінь.

Цей Принцип визнаний у міжнародному праві через закріплення в договорах, конвенціях та судових рішеннях Міжнародного Суду ООН та загальних принципах права, визнаних цивілізованими націями.

Так, у серпні 1993 р. Верховний Суд Республіки Філіппіни визнав право на позов групи дітей як представників теперішнього і майбутнього поколінь проти Секретаря Департаменту навколишнього середовища і природних ресурсів з вимогою відмінити видану ліцензію на вирубку лісу та заборонити видавати нові ліцензії. Ця справа відома як справа Хуана Антоніо Опози (який представляв інтереси дітей) проти Фунхенсіо Факторана, Секретаря Департаменту навколишнього середовища і природних ресурсів. Верховний Суд обґрунтував своє рішення на концепції міжгенераційної відповідальності та праві на збалансоване і здорове довкілля, закріпленому у Конституції Філіппін.

Пропонуємо Вам ознайомитись з цією відомою (з точки зору захисту екологічних прав людини) справою.

Опоза и др. против Фунхенсио С. Факторан, Младшего и др.

(G.R.No. 101083 (Филиппины)
В полном составе

РЕШЕНИЕ

ХИЛАРИО ДЕВИДЕ МЛАДШИЙ.:

В более широком смысле этот иск связан с правом филиппинцев на сбалансированную и здоровую окружающую среду, которое истцы удивительным образом связывают с двойной концепцией «межгенерационной ответственности» и «межгенерационного равенства». В частности, он затрагивает вопрос, имеют ли эти истцы основания для иска для «предотвращения неправомерного завладения или нанесения вреда» тропическим лесам Филиппин и «прекращения непрерывного истощения жизненно важных систем страны и постоянного насилия над планетой Земля».

Предмет спора возникает в Гражданском деле № 90-777, которое рассматривалось Отделением 66 (Макати, Метро Манила) Регионального суда первой инстанции, Нацио-

нального столичного судебного района. В том деле главными истцами, а сейчас главными жалобщиками, были несовершеннолетние, к которым присоединились и надлежащим образом представляли их родители... Жалоба была классифицирована как коллективный иск налогоплательщиков, и в ней утверждалось, что истцами «являются все граждане Республики Филиппины, налогоплательщики, и они имеют право на получение пользы и использование природных богатств, которыми являются нетронутые тропические леса страны». Жалоба была подана от их имени, а также от имени других, которые равным образом обеспокоены сохранением названных ресурсов, но «их количество так велико, что практически делает невозможным обращение их всех в суд». Дети далее утверждают, что они «представляют свое поколение, а также еще не рожденные поколения». Следовательно, они просят о принятии судебного решения:

«... требующего от ответчика, его агентов, представителей или других лиц, которые выступают от его имени,

(1) Отменить все существующие в стране лицензионные соглашения по лесоматериалам;

(2) Прекратить и воздерживаться от получения, принятия, рассмотрения, возобновления или утверждения новых лицензионных соглашений по лесоматериалам».

и предоставить истцам «... такое другое справедливое и равное возмещение в соответствии с условиями договора».

Жалоба начинается общими фактами о том, что Филиппинский архипелаг, который состоит из 7100 островов, имеет площадь суши 30 миллионов гектаров и богатые, роскошные и зеленые тропические леса с разнообразными, редкостными и уникальными видами флоры и фауны; эти тропические леса имеют невозобновляемые генетические, биологические и химические запасы; они также являются средой обитания для культур коренного населения Филиппин, которые существовали, выживали и процветали с незапамятных времен; научные факты показывают, что с целью поддержания сбалансированной и здоровой окружающей среды, суша страны должна использоваться в следующей пропорции: 54% — для покрытия лесом, и 46% — для сельскохозяйственного, жилого, промышленного, коммерческого и других видов использования; деформация и нарушение этого баланса в результате уничтожения лесов привели к многочисленным экологическим трагедиям...

Относительно оснований для иска, они, в частности, заявили, что:

«Основания для иска

...

[8] Двадцать пять лет назад, на Филиппинах было около 16 миллионов гектаров тропических лесов, которые составляли около 53% сухопутной территории страны.

[9] Спутниковые снимки, сделанные в 1987 г., показывают, что осталось не больше 1,2 миллиона гектаров этих лесов, что составляет 4 % сухопутной территории страны.

[10] Более поздние исследования показывают, что осталось только 850 000 гектаров нетронутого старого тропического леса, это приблизительно 2,8% сухопутной территории Филиппинского архипелага и около 3 миллионов гектаров молодого и экономически рентабельного леса.

...

[12] При данном уровне вырубки леса, то есть около 200 000 гектаров в год или 25 гектаров в час — включая ночное время, субботы, воскресенья и выходные дни, Филиппины потеряют свои лесные ресурсы до конца следующего десятилетия, если не раньше.

...

[14] Постоянное разрешение со стороны ответчика владельцам лицензионных соглашений по лесоматериалам проводить вырубки и уничтожение оставшихся лесов принесет большой и непоправимый ущерб истцам, особенно несовершеннолетним и их преемникам, которые могут никогда не увидеть, получать выгоду и использовать эти редкие и уникальные природные богатства.

Это действие ответчика является неправомерным завладением и/или причинением вреда природным ресурсам — собственности, которой он должен распоряжаться во благо несовершеннолетних истцов и грядущих поколений.

[15] Истцы имеют четкое и конституционное право на сбалансированную и здоровую окружающую среду и имеют право на защиту со стороны государства, действующего в качестве *parents patriae*.

...

[18] Постоянная неспособность и отказ ответчика разорвать лицензионное соглашение по лесоматериалам является актом, нарушающим права истцов, особенно несовершеннолетних истцов, которым может остаться опустошенная страна — пустая, неплодородная и лишенная прекрасной флоры, фауны и культур коренных народов, которыми обладали Филиппины.

...

[20] Более того, постоянный отказ ответчика разорвать указанные соглашения противоречит конституционной политике государства, направленной на

...

d. «охрану и развитие права народа на сбалансированную и здоровую окружающую среду в соответствии с ритмом и гармонией природы». (Параграф 16, ст. II).

[21] И, наконец, действие ответчика противоречит высшему закону человечества — природному закону — и нарушает право истцов на самосохранение и вечное существование.

...

22 июня 1990 г. первичный ответчик — секретарь Факторан Младший, подал прошение об отклонении жалобы на двух основаниях, а именно: 1. У истцов нет оснований для иска против него, и 2. Вопрос, поднятый истцами, является политическим и, соответственно, относиться к сфере полномочий законодательной или исполнительной власти.

...

18 июля 1991 г. судья по делу принял постановление об удовлетворении вышеуказанного обращения об отклонении жалобы.

...

Поэтому истцы подали этот особенный гражданский иск об истребовании дела в высший суд в соответствии с правилом 65 пересмотренных Правил процедуры суда и просят этот суд аннулировать и отменить постановление об отклонении жалобы на том основании, что судья по делу значительным образом злоупотребил своими полномочиями при отклонении жалобы. Опять таки, родители несовершеннолетних истцов не только представляют своих детей, но и присоединились к ним в этом деле.

...

Жалобщики утверждают, что жалоба четко и очевидно имеет основания, поскольку она содержит достаточно утверждений в отношении их права на здоровую окружающую среду в соответствии со ст. 19, 20 и 21 Гражданского кодекса (общественные отношения), разделом 4 Исполнительного приказа №192 о создании Департамента по окружающей среде и природным ресурсам, разделом 3 Указа Президента №1151 (экологическая политика Филиппин), параграфом 16, ст. II Конституции 1987 г., признающей право народа на сбалансированную и здоровую окружающую среду, концепцией генерационного геноцида в уголовном праве и концепцией неотъемлемого права человека на самосохранение и вечное существование, которая является частью природного права. Жалобщики также зависят от соответственного обязательства ответчика (раздел 4 Исполнительного приказа №192) об охране права народа на здоровую окружающую среду.

... С другой стороны, ответчики утверждают, что жалобщики в своей жалобе не указывают на нарушение конкретного права, предусмотренного законом, со стороны от-

ветчика (Секретаря) и в отношении которого закон бы предусматривал какой-либо вид правовой защиты. С их точки зрения, жалоба не содержит ничего, кроме общих и расплывчатых утверждений относительно «экологического права человека», которое якобы дает право жалобщикам на «защиту со стороны государства, действующего в качестве *parens patriae*». Такие утверждения, по их мнению, не представляют собой законных оснований для жалобы. Далее они повторяют свою теорию о том, что вопрос о целесообразности вырубки леса в стране является политическим и должен быть надлежащим образом поднят перед исполнительной и законодательной властями. Поэтому они утверждают, что способом защиты прав жалобщика является не судебное разбирательство, а лоббирование Конгресса по вопросу принятия закона о полном запрещении вырубки леса.

...

Прежде всего, нам следует обратить внимание на некоторые процессуальные вопросы... Мы считаем, что данное гражданское дело является, по сути, коллективным иском. Предмет жалобы затрагивает единые и общего характера интересы не просто нескольких, а всех граждан Филиппин. Соответственно, поскольку участников иска так много, это делает практически невозможным предстать им всем в суде. Следовательно, мы заявляем, что жалобщиков в данном разбирательстве много, а их представительства достаточно для обеспечения полной защиты всех затрагиваемых интересов. ...

Это дело, тем не менее, имеет особенный и новый элемент. Несовершеннолетние жалобщики утверждают, что они представляют свое поколение, а также еще не рожденные поколения. Мы не видим никаких проблем в принятии решения, что они могут от своего имени и от имени других представителей своего поколения, а также от имени будущих поколений подавать коллективный иск. Их дееспособность подавать иск от имени будущих поколений может основываться только на концепции межгенерационной ответственности, когда затрагивается право на сбалансированную и здоровую окружающую среду. Такое право, как излагается ниже, учитывает «ритм и гармонию природы». Природа — это созданный мир во всей его совокупности.

...

Нет необходимости говорить, что каждое поколение несет ответственность перед будущим поколением в отношении сохранения ритма и гармонии, для полного пользования сбалансированной и здоровой окружающей средой. Иначе говоря, заявление несовершеннолетних об их праве на здоровую окружающую среду является в то же время выполнением их обязанности обеспечить защиту этого права для будущих поколений.

Так как с правом на обращение мы уже разобрались, нужно переходить к рассмотрению жалобы по существу.

... Мы не колеблясь принимаем решение в пользу жалобщика и отменяем оспариваемое решение судьи ответчика на том основании, что оно принято с грубым нарушением полномочий, граничащих с отсутствием юрисдикции. ...

Жалоба акцентирует внимание на одном особенном фундаментальном праве — праве на сбалансированную и здоровую окружающую среду, которое впервые в конституционной истории нашей страны официально вошло в основной закон. Параграф 16, статья II Конституции 1987 г. предусматривает:

«Параграф 16. Государство защищает и развивает право народа на сбалансированную и здоровую окружающую среду в соответствии с ритмом и гармонией природы».

Это право связано с правом на здоровье, предусмотренное предыдущим параграфом той же статьи:

«Параграф 15. Государство защищает и способствует развитию права на здоровье людей и прививает им сознание в области здоровья».

Хотя право на сбалансированную и здоровую окружающую среду предусмотрено Декларацией принципов и государственной политики, а не Биллем о правах, это не значит, что оно менее важное, чем любое другое гражданское или политическое право, которое предусмотрено последним. Такое право принадлежит к совершенно другой категории прав, поскольку оно затрагивает не что иное, как самосохранение и выживание, — как это верно и уместно заявляют жалобщики — развитие которых, можно даже сказать, предшествует всем правительствам и конституциям.

Собственно говоря, эти основные права не должны даже быть записаны в Конституции,

поскольку предполагается, что они существуют от самых истоков человечества. Если они сегодня непосредственно упомянуты в основном законе, так это по причине обоснованного опасения его разработчиков, что если бы права на сбалансированную и здоровую окружающую среду и на здоровье не были предусмотрены в качестве императивной политики государства самой Конституцией (чем подчеркивается их несомненная важность, а на государство возлагается важное обязательство сохранять первое и защищать и развивать второе), не далек был бы тот день, когда все остальное было бы утрачено не только для нынешнего поколения, но также и для будущих поколений, которые бы не унаследовали ничего, кроме высохшей земли, неспособной к поддержанию жизни.

Право на сбалансированную и здоровую окружающую среду предусматривает соответствующую обязанность воздерживаться от нанесения вреда окружающей среде...

Отказ в этом праве или нарушение его со стороны того, кто несет соответствующую обязанность или обязательство уважать или защищать это право, дает все основания для иска. Жалобщики утверждают, что заключение лицензионных соглашений по лесоматериалам, которое, по их мнению, было совершено с грубым нарушением полномочий, нарушило их право на сбалансированную и здоровую окружающую среду. Следовательно, его полная защита требует прекращения возобновления или заключения новых лицензионных соглашений.

...

Исходя из вышесказанного, гражданское дело №90-777 нельзя считать таким, которое поднимает политический вопрос. Разработка или определение политики исполнительной или законодательной властями правительства прямо не поднимается в деле. Вопрос стоит о реализации права *vis-à-vis* политики, уже разработанной и принятой в законодательстве.

...

ТАКИМ ОБРАЗОМ, будучи потрясён предметом дела, СУД РЕШАЕТ:

данную жалобу считать обоснованной, а оспариваемое постановление судьи ответчика от 18 июля 1991 г. об отклонении иска по делу №90-777 отменить...

(Переклад з англ. Наталії Андрусевич)

*Наталія Балушка,
юрист БФ "Екоправо-Львів"*

Розміщення автозаправних станцій та автозаправних комплексів

Вибір земельної ділянки для розміщення АЗС чи АЗК повинен відбуватися ще в процесі планування забудови певної території.

Планування забудови територій на місцевому рівні забезпечується відповідними місцевими радами та їх виконавчими органами, Київською та Севастопольською міськими державними адміністраціями і полягає у розробленні та затвердженні генеральних планів населених пунктів, схем планування територій на місцевому рівні та іншої містобудівної документації, регулюванні використання їх територій, ухваленні та реалізації відповідних рішень про дотримання містобудівної документації.

При цьому, при плануванні та забудові територій повинна бути врахована думка громадськості (ст. 18 Закону України "Про планування і забудову територій", ст. 5 Закону України "Про основи містобудування").

Відповідно до Державних будівельних норм "Планування і забудова міських та сільських поселень" (ДБН 360-92**), АЗС в населених пунктах слід розміщувати на земельних ділянках, що відокремлені від кварталів житлової та громадської забудови, з врахуванням загальних потреб населеного пункту залежно від рівня автомобілізації, інтенсивності руху, споживчого попиту.

У великих містах АЗС слід розміщувати вздовж магістральних вулиць загальноміського та районного значення, в середніх та малих містах — вздовж магістральних вулиць та доріг, а також вулиць та доріг промислових¹ та комунально-складських зон² та на їх території. Розміщувати АЗС на пішохідних вулицях та проїздах всередині кварталів забороняється (п. 7.57 ДБН 360-92**). На те, що АЗС слід розміщувати за межами житлової території, вказується також у Державних санітарних

правилах планування та забудови населених пунктів від 19 червня 1996 р. та в Державних санітарних правилах охорони атмосферного повітря населених місць (від забруднення хімічними та біологічними речовинами) від 9 липня 1997 р.

Законодавством передбачено проектування АЗС з приміщеннями та окремими об'єктами сервісного обслуговування водіїв та транспортних засобів (так звані автозаправні комплекси або АЗК). Вимоги щодо їх розміщення такі:

— АЗК з пунктами технічного обслуговування транспортних засобів (технічне обслуговування, миття, змащування) слід розміщувати лише вздовж вулиць та доріг промислових та комунально-складських зон, на їх територіях та на виїздах з населених пунктів;

— АЗК без пунктів технічного обслуговування слід розміщувати відповідно до вимог, що встановлені для АЗС.

Вибір конкретно визначеного місця для розміщення АЗС та тип АЗС залежить від потужності та технологічних вирішень відповідно до класифікації, наведеної у Таблиці 7.8*. (Нумерація таблиць подається за ДБН 360-92**).

Для кожного з типів та кожної категорії АЗС передбачені окремі нормативні вимоги щодо відстаней (протипожежних відстаней, санітарних розривів), які слід приймати від АЗС до інших об'єктів при розміщенні чи реконструкції АЗС.

Відстані приймаються від найближчої із споруд на території АЗС до зовнішніх стін житлових та громадських будівель, меж земельних ділянок присадибних, дачних і садових будинків, дитячих дошкільних закладів, шкіл, лікувально-профілактичних закладів із стаціонаром, санаторіїв, санаторіїв-профілаторіїв, будинків-інтернатів загального та спеціального типів, установ відпочинку, фізкультурно-спор-

¹ Промислова зона становить функціонально-спеціалізовану частину території міста, що включає об'єкти матеріального виробництва, комунального господарства, виробничої інфраструктури, науки та наукового обслуговування, підготовки кадрів, інші об'єкти невиноробничої сфери, що обслуговують матеріальне та нематеріальне виробництво.

² Комунально-складська зона — територія населеного пункту, призначена для розміщення груп та окремих підприємств, що забезпечують потреби населення в зберіганні товарів, комунальних та побутових послугах, з загальними для них об'єктами інженерно-технічного та адміністративного забезпечення.

тивних і фізкультурно-оздоровчих комплексів, а також площадок для ігор, занять фізкультурою та спортом, відпочинку населення, місць масового скупчення людей.

Протипожежні відстані слід приймати відповідно до наведеної таблиці 7.9*.

Якщо споруди АЗС розміщені на земельних ділянках промислових, комунально-складських, науково-виробничих, автотранспортних підприємств, установ, організацій і підприємств з обслуговування транспорту для їх власних потреб, відстані від таких споруд до зовнішніх стін виробничих, адміністративних, побутових споруд та складських будівель цих підприємств слід приймати відповідно до п. 6 та п. 7 таблиці 7.9*,

крім підприємств з виробництва харчових продуктів та медичних препаратів, для яких відстані визначаються відповідно до п. 1 таблиці.

Величина санітарних розривів від АЗС до інших навколишніх об'єктів встановлюється залежно від хімічного та акустичного забруднення атмосферного повітря, але не менше 50 м (п. 7.62* ДБН 360-92**, п. 5.32 Державних санітарних правил планування та забудови населених пунктів від 19 червня 1996 р.). Зменшення санітарних розривів допускається лише при погодженні з органами державного санітарно-епідемічного нагляду і місцевими органами Міністерства екології та природних ресурсів.

Таблиця 7.8* Класифікація АЗС за потужністю та технологічними вирішеннями (ДБН 360-92)**

Типи АЗС за їх технологічними вирішеннями			Категорії АЗС за потужністю (за місткістю резервуарів та кількістю автозаправок в годину)					
Розміщення резервуару			I — мала		II — середня		III — велика	
Тип	Відносно паливороздаткових колонок (ПРК)	Відносно поверхні ділянки	Сумарна вмістимість резервуарів, м ³	Найбільша кількість заправок в годину, одиниць	Сумарна вмістимість резервуарів, м ³	Найбільша кількість заправок в годину, одиниць	Сумарна вмістимість резервуарів, м ³	Найбільша кількість заправок в годину, одиниць
A	Роздільне (традиційне)	Підземне	Від 10 до 40 включно	До 80 включно	Більше 40 до 100 включно	Більше 80 до 150 включно	Більше 100 до 200 включно	Більше 150
B	Зблоковане (блочне)	Підземне	Від 10 до 40 включно	До 80 включно	Більше 40 до 100 включно	Більше 80 до 150 включно	Більше 100 до 200 включно	Більше 150
B	Роздільне (модульне)	Наземне	До 20 включно	До 40 включно	Більше 20 до 80 включно, (до 20 включно)	Більше 40 до 100 включно	—	—
Г	Зблоковане (контейнерне)	Наземне	До 20 включно	До 40 включно	Більше 20 до 40 включно, (до 20 включно)	Більше 40 до 80 включно	—	—

Примітка 1. Резервуар вважається підземним, якщо найвищий рівень пального в ньому знаходиться не менше ніж на 0,2 м нижче рівня планованої позначки прилеглої території на відстані не менше 3,0 м від стінки резервуару.

Примітка 2. Одна ПРК може мати від 1 до 19 роздаткових пістолетів в залежності від кількості видів пального та відсіків в резервуарі. При цьому в розрахунках потужності АЗС приймається заправка не більше двох автомобілів на одну ПРК одночасно незалежно від кількості пістолетів в ній.

Примітка 3. АЗС всіх типів та категорій при розміщенні їх в містобудівних умовах тісної забудови можуть проектуватися з додатковими технологічними заходами з підвищення рівня екологічної безпеки.

Примітка 4. Малі АЗС при їх розміщенні на сельбищних територіях населених пунктів призначаються для заправки паливом лише легкових автомобілів і мікроавтобусів, а середні та великі — для автомобілів всіх типів при умові розміщення за межами жилих кварталів (мікрорайонів).

Примітка 5. При визначенні орієнтовної потужності АЗС за показником кількості автозаправок на добу слід керуватися наступним співвідношенням — при пропускній здатності до:

40 од/год відповідає 100 од/добу;

80 од/год відповідає 200 од/добу;

100 од/год відповідає 250 од/добу;

135 од/год відповідає 500 од/добу

150 од/год відповідає 750 од/добу;

більше 150 од/год відповідає більше 1000 од/добу.

Зменшення санітарних розривів від АЗС до навколишніх споруд при наявності на цій території небезпечних явищ геологічного та геотехнічного походження (тектонічних, сейсмічних, зсувних, селевих, карстових явищ і інших деформацій земної поверхні, підтоплення, затоплення тощо) не допускається.

Крім того, при розміщенні АЗС слід дотримуватись таких вимог, що встановлені пп. 7.63 – 7.65 ДБН 360-92** :

1. Наземні споруди АЗС слід розміщувати на відстані не менше 10 м від краю проїжджої частини.

2. На дорогах з 1-2 смугами руху в кожному напрямку на під'їздах до АЗС слід влаштовувати додаткову смугу для накопичення транспортних засобів шириною, що дорівнює основній смузі руху, але не менше 3 м протягом 50 м до в'їзду на АЗС і 15 м від виїзду з неї. Довжину переходу від основної ширини проїжджої частини до додаткової смуги накопичення слід приймати не менше 15 м.

3. Допускається зменшення довжини смуги накопичення до 30 м для малих та 40 м для

середніх АЗС (див. Таблицю 7.8*) за умови їх розміщення на вулицях з інтенсивністю руху не більше 300 автомобілів за годину на 1 смугу руху.

4. В'їзд та виїзд встановлюються шириною не менше 4, 2 м кожен з радіусом заокруглення не менше 10 м (якщо в'їзд та виїзд влаштовуються окремо один від одного). Якщо в'їзд та виїзд влаштовуються поєднані, між ними слід передбачати острівця безпеки шириною не менше 1 м, піднятий над проїжджою частиною на 0,1 м

5. Найменша відстань від в'їзду і виїзду з території АЗС повинна бути:

— до перехрестя з магістральною вулицею (найближча межа її проїжджої частини) — 100 м;

— до перехрестя з вулицею чи переїздом місцевого значення (найближча межа проїжджої частини) — 35 м;

— до вікон виробничих та жилих приміщень, меж ділянок загальноосвітніх шкіл, дитячих дошкільних і лікарських закладів, майданчиків відпочинку — 15 м.

Таблиця 7.9* Протипожежні відстані від об'єктів навколишнього середовища до споруд АЗС (ДБН 360-92**)

Найменування об'єкту, до якого встановлюється відстань від споруд АЗС		Мінімальна відстань від споруд АЗС, м				
		Типів А і Б з підземними резервуарами			Типу В з наземними резервуарами	
		малі	середні	великі	малі	середні
1.	Житлові та громадські споруди	25	40	50	50	80
2.	Місця масового скупчення людей (до зупинки громадського транспорту, межі території ринку)	30	50	50	50	80
3.	Окремі торгові палатки та кіоски	20	20	25	25	25
4.	Індивідуальні гаражі та відкриті стоянки для автомобілів	18	18	18	20	30
5.	Очисні каналізаційні споруди, що не відносяться до АЗС	15	15	15	25	30
6.	Виробничі (за винятком вказаних в пункті 8), адміністративні та побутові будівлі, складські будівлі та споруди промислових підприємств I, II та III ступенів вогнетривкості	12	12	15	15	20
7.	Ті ж III а, III б, IV, IV а, V ступенів вогнетривкості	18	18	20	20	25
8.	Виробничі споруди з наявністю радіоактивних чи шкідливих речовин	100	100	100	100	100
9.	Склади лісових матеріалів, торфу, волокнистих горючих речовин	20	20	20	25	25
10.	Масиви лісів, парків, міських скверів:					
	хвойних і змішаних порід	25	25	25	30	40
	листових порід	10	10	10	15	15

Примітка. Для виробничих та складських будівель категорій А і Б відстані, вказані в пункті 6, збільшуються на 50 %, а категорії В — на 25 %.

*Зоряна Козак,
юрист БФ "Екоправо-Львів"*

Поводження з пестицидами у запитаннях та відповідях

1. ЩО ТАКЕ ПЕСТИЦИДИ?

Пестициди — це токсичні речовини, їх сполуки або суміші речовин хімічного чи біологічного походження, призначені для знищення, регуляції та припинення розвитку шкідливих організмів, внаслідок діяльності яких вражаються рослини, тварини, люди і завдається шкода матеріальним цінностям, а також гризунів, бур'янів, деревної, чагарникової рослинності, засмічуючих видів риб (Закон України "Про пестициди і агрохімікати" від 2 березня 1995 року).

Цей Закон також подає визначення й інших понять, що пов'язані із застосуванням пестицидів. Це агрохімікати, технічні засоби застосування пестицидів і агрохімікатів, залишкові кількості, регламенти застосування, паспортизація об'єкта, агрохімічний паспорт земельної ділянки (поля), агрохімічне обстеження, захист рослин, спеціальні сировинні зони.

2. ЧИ ВСТАНОВЛЕНІ ЯКІСЬ ЗАБОРОНИ АБО ІНШІ ВИМОГИ ЩОДО ПОВОДЖЕННЯ З ПЕСТИЦИДАМИ ПІД ЧАС ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ?

Держава з метою захисту інтересів людини та суспільства загалом встановлює певні вимоги щодо здійснення відповідних видів діяльності. Необхідність державного регулювання поведження з пестицидами зумовлена:

- пріоритетністю збереження здоров'я людини і охорони навколишнього природного середовища по відношенню до економічного ефекту від застосування пестицидів і агрохімікатів;
- підконтрольністю їх ввезення на митну територію України, реєстрації, виробництва, зберігання, транспортування, реалізації і застосування;
- обґрунтованістю їх застосування;
- мінімізацією використання пестицидів за рахунок впровадження біологічного землеробства та інших екологічно безпечних, нехімічних методів захисту рослин;
- безпечністю для здоров'я людини та навколишнього природного середовища під час їх виробництва, випробування і застосування за умови дотримання вимог,

встановлених державними стандартами, санітарними нормами, регламентами та іншими нормативними документами;

- єдністю державної політики щодо діяльності, пов'язаної з пестицидами і агрохімікатами.

Підприємницька діяльність з виробництва та оптової, роздрібної торгівлі пестицидами підлягає обов'язковому ліцензуванню. Ліцензія — документ державного зразка, який засвідчує право ліцензіата на провадження зазначеного в ньому виду господарської діяльності протягом визначеного строку за умови виконання ліцензійних умов.

Крім одержання ліцензії на здійснення зазначених видів діяльності з використання пестицидів, законодавець встановлює й інші умови, дотримання яких є обов'язковим. Наприклад:

а) для провадження господарської діяльності з виробництва пестицидів

Суб'єкт господарювання повинен мати:

- 1) нормативні документи стандартизації (ГОСТ, ТУ, ДСТУ) на випуск продукції заданої якості;
- 2) технологічний регламент, розроблений, погоджений та затверджений відповідно до галузевих положень про технологічні регламенти;
- 3) позитивні висновки санітарно-епідеміологічної служби, органів державного пожежного нагляду, спеціально уповноважених органів з питань екології та природних ресурсів на провадження господарської діяльності з виробництва пестицидів і агрохімікатів за місцем їх виготовлення і реалізації;
- 4) дозвіл на початок роботи, виданий відповідними органами, згідно з Положенням про видачу Державним комітетом по нагляду за охороною праці власникові підприємства, установи, організації або уповноваженому ним органу дозволу на початок роботи підприємства, установи, організації, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 06.10.93 № 831;
- 5) дозвіл на виробництво дослідних партій вітчизняних пестицидів та агрохімікатів

відповідно до Порядку проведення державних випробовувань, державної реєстрації та перереєстрації, видання переліків пестицидів і агрохімікатів, дозволених до використання в Україні, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 04.03.96 № 295;

- 6) інструкції, розроблені та затверджені суб'єктом господарювання на основі затвердженого технологічного регламенту.

б) для провадження господарської діяльності з оптової, роздрібною торгівлі пестицидами

Суб'єкт господарювання повинен мати:

- 1) складські приміщення для зберігання пестицидів та агрохімікатів, що відповідають санітарно-гігієнічним вимогам та правилам техніки безпеки і мають санітарні паспорти, засвідчені санітарно-епідеміологічною службою, органами державного пожежного нагляду, спеціально уповноваженими органами з питань екології та природних ресурсів, станцією захисту рослин;
- 2) сертифікати якості пестицидів та агрохімікатів;
- 3) регламент провадження торгових операцій;
- 4) інструкції з охорони праці, виробничої санітарії та пожежної безпеки, затверджені керівником та станцією захисту рослин;
- 5) посадкові інструкції;
- 6) позитивні висновки санітарно-епідеміологічної служби, органів державного пожежного нагляду, спеціально уповноважених органів з питань екології та природних ресурсів щодо відповідності торгових приміщень санітарно-гігієнічним вимогам, правил техніки безпеки, екологічної безпеки.

Законодавством можуть бути передбачені й інші вимоги щодо здійснення діяльності з використання пестицидів. Наприклад,

Вид діяльності	Вимоги щодо здійснення діяльності
виробництво	ліцензування
транспортування	страхування використання допуск (посвідчення) особи на право роботи з пестицидами
реалізація	ліцензування допуск (посвідчення) особи на право роботи з пестицидами

зберігання	допуск (посвідчення) особи на право роботи з пестицидами
застосування	страхування використання пестицидів допуск (посвідчення) особи на право роботи з пестицидами дозвіл на застосування пестицидів, які становлять підвищену небезпеку
утилізація, знищення та знешкодження	допуск (посвідчення) особи на право роботи з пестицидами

Законодавством також передбачено дотримання вимог щодо безпечного поводження з пестицидами. Умови провадження діяльності з використання пестицидів, у тому числі їх транспортування, зберігання, встановлюються у чинному законодавстві України, порушення якого тягне за собою цивільну, дисциплінарну, адміністративну або кримінальну відповідальність.

3. ЧИ ІСНУЮТЬ ВИМОГИ ЩОДО ТРАНСПОРТУВАННЯ ПЕСТИЦИДІВ?

Пестициди належать до небезпечних вантажів, а тому в законодавстві України встановлені вимоги до їх транспортування та виконання вантажно-розвантажувальних робіт.

Пестициди як вантажі за ступенем небезпечності поділяються на: легкозаймисті рідини, легкозаймисті речовини та матеріали, речовини, що окислюються, органічні перекиси, отруйні (токсичні речовини), їдкі та корозійні речовини, інші небезпечні речовини.

Пестициди перевозяться тільки у спеціально виділених для цих цілей транспортних засобах, у відповідній тарі та залежно від класу небезпечності підлягають обов'язковому спеціальному маркуванню. Так,

- пестициди високого ступеня небезпечності перевозяться у сталевих барабанах, бочках, спеціальних контейнерах;
- пестициди середнього ступеня небезпечності перевозяться у тарі з полімерних матеріалів, дерев'яних ящиках;
- пестициди низького ступеня небезпечності перевозяться у паперових, картонних мішках.

4. ЧИ ІСНУЮТЬ В УКРАЇНІ ВИМОГИ ТА ОБМЕЖЕННЯ ЩОДО ЗБЕРІГАННЯ ПЕСТИЦИДІВ?

Державними санітарними правилами планування та забудови населених пунктів, що затверджені наказом Міністерства охорони здоров'я України від 19 червня 1996 року № 173, та Державними санітарними правилами "Транспортування, зберігання та застосування пестицидів у народному господарстві" ДСП 8.8.1.2.001-98 встановлені вимоги щодо зберігання пестицидів, що спрямовані на усунення негативного впливу пестицидів на життя і здоров'я людей та довкілля.

Зберігання пестицидів допускається тільки в спеціально призначених для цього складах — базисних та витратних. До базисних складів відносяться прирейкові, пришошейні, районні, міжгосподарчі склади, до витратних — склади господарств, тваринницьких і птахівницьких комплексів, а також інших організацій.

Зберігання пестицидів на складі допускається тільки після його погодження установами санітарно-епідеміологічної служби МОЗ

України, Міністерства екології та природних ресурсів і отримання паспорта. Паспортизація здійснюється щорічно. При виявленні порушень санітарних правил паспорт вилучається і подальша експлуатація складу не допускається.

З метою запобігання негативного впливу пестицидів на довкілля встановлюються санітарно-захисні зони.

5. ЯКІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ, ЩО РЕГУЛЮЮТЬ ВИКОРИСТАННЯ ПЕСТИЦИДІВ, ПРИЙНЯЛА УКРАЇНА?

В Україні прийнято ряд нормативно-правових актів, що регулюють правові відносини у сфері використання пестицидів.

Рамковим документом, що регулює питання поводження з пестицидами, є Закон України "Про пестициди і агрохімікати" від 2 березня 1995 року. Цей Закон встановлює загальні положення поводження з пестицидами, вимоги до проведення державних випробувань та державної реєстрації пестицидів, агрохімікатів і технічних засобів їх застосування, до виробництва, транспортування, реалізації,

Розміри санітарно-захисних зон від складів зберігання отрутохімікатів та мінеральних добрив до житлової забудови та водоймищ

Пестициди, що зберігаються	Розміри санітарно-захисних зон, м						
	200	300	400	500	600	700	1000
	Допустимі кількості пестицидів та мінеральних добрив, т						
Отрутохімікати (пестициди)	до 20	21-50	51-100	101-300	301-400	401-500	>500
Мінеральні добрива I типу	—	до 50	51-100	101-300	301-400	401-500	>500
Мінеральні добрива II типу	—	—	до 200	201-400	401-600	601-800	>800
Мінеральні добрива III типу	—	до 100	101-500	501-1000	1001-2000	2001-3000	>3000
Мінеральні добрива IV типу	до 500	501-1000	1001-2000	2001-4000	4001-8000	8001-10000	>10000

Примітки:

- До I типу добрив відносяться: хлористий амоній, аміак водний, аміак рідкий, аміакати, вуглеаміакати, цианомід калію, сульфат амонію, сульфат амонію-натрію; до II типу — калієва селітра, аміачна селітра, вапняно-аміачна селітра, натрієва селітра, кальцієва селітра; до III типу — фосфоритна мука, кісткова мука, преципітат, нітрофоска, діамоній фосфат, томасшлак, суперфосфат простий порошковий, калійна сіль, сульфат калію, калімагнезія, калімаг, хлористий калій-електроліт, крейда мелена, вапняна мука /порошок/, нітрофос, термофос; до IV типу відносяться — вапняна мука /сирого помелу/, ЖКУ, карбомід, суперфосфат простий гранульований, суперфосфат двійчастий гранульований, нітроамофоска, нітроамофос, амофос, амофоска, каїніт, хлористий калій.
- При зберіганні на одному майданчику отрутохімікатів та мінеральних добрив, а також добрив різних типів санітарно-захисний розрив встановлюється по переважаючому типу.

зберігання, застосування, утилізації, знищення та знешкодження пестицидів, реалізації державної політики, здійснення державного нагляду і державного контролю за дотриманням законодавства про пестициди, якості за критеріями безпечності сільськогосподарської сировини і харчових продуктів та встановлює відповідальність за порушення законодавства про пестициди.

26 вересня 2002 року Україна приєдналася до Роттердамської конвенції про процедуру попередньої обґрунтованої згоди відносно окремих небезпечних хімічних речовин та пестицидів у міжнародній торгівлі, прийнятої 10 вересня 1998 року. Ця Конвенція спрямована на врегулювання міжнародної торгівлі окремими небезпечними хімічними речовинами з метою охорони здоров'я людини та навколишнього середовища від потенційного шкідливого впливу та заохочення їх екологічно обґрунтованого використання шляхом сприяння обміну інформацією, запровадження процедури прийняття рішень щодо їхнього імпорту та експорту на національному рівні.

В Україні ухвалено ряд нормативно-правових актів, що спрямовані на конкретизацію вимог Закону "Про пестициди і агрохімікати". До них належать:*

- Порядок проведення державних випробувань, державної реєстрації та перереєстрації, ведення переліків пестицидів і агрохімікатів, дозволених до використання в Україні, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 04.03.1996 р. №295,
- Порядок надання дозволу на ввезення та застосування незареєстрованих пестицидів і агрохімікатів іноземного виробництва, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 04.03.1996 р. №288,
- Постанова Кабінету Міністрів України від 19.02.1996 р. №226 "Про державний нагляд і державний контроль за дотриманням законодавства про пестициди і агрохімікати",
- Порядок застосування пестицидів і агрохімікатів на територіях, що зазнали радіоактивного забруднення, та в зонах надзвичайних екологічних ситуацій, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 16.01.1996 р. №92,
- Порядок вилучення, утилізації, знищення та знешкодження непридатних або заборонених до використання пестицидів і агрохімікатів та тари від них, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 27.03.1996 р. №354
- Методика вилучення, утилізації та знищення сільськогосподарської сировини і харчових продуктів, що зазнали впливу пестицидів та агрохімікатів і непридатні до використання, затверджена Першим заступником Головного державного санітарного лікаря України від 07.03.1996 р. за № 5.08.07/306,
- Порядок державного обліку наявності та використання пестицидів і агрохімікатів, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 02.11.1995 р. №881,
- Порядок одержання допуску (посвідчення) на право роботи, пов'язаної з транспортуванням, зберіганням, застосуванням та торгівлею пестицидами і агрохімікатами, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 18.09.1995 р. №746,
- Тимчасове положення про державні випробування та реєстрацію хімічних, біологічних засобів захисту, феромонів та регуляторів росту рослин і добрив в Україні, затверджене наказом Державної міжвідомчої комісії України у справах випробувань і реєстрації засобів захисту та регуляторів росту рослин і добрив від 15.06.1995 р. № 22,
- Ліцензійні умови провадження господарської діяльності з виробництва пестицидів та агрохімікатів, оптової, роздрібною торгівлі пестицидами та агрохімікатами, затверджені наказом Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва, Державного комітету промислової політики України від 22.02.2001 р. № 40/70,
- Порядок надання погодження на одержання ліцензії на імпорт інсектицидів та родентицидів, затверджений наказом Міністерства екології та природних ресурсів України від 15.11.2000 р. № 197 тощо. ■

* Кожен з наведених документів Ви можете отримати електронною поштою, звернувшись до БФ "Екоправо-Львів"

Указом Президента України від 11 червня 1998 року затверджено Стратегію інтеграції України до Європейського Союзу, одним із напрямів якої є адаптація законодавства України до законодавства Європейського Союзу. Цей процес передбачає реформування правової системи України, зближення і поступове приведення її законодавства у відповідність з європейськими стандартами і серед ряду інших галузей охоплює законодавство про навколишнє природне середовище. Крім того, Постановою Кабінету Міністрів України від 6 серпня 1999 року схвалено Концепцію адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу, що визначає етапи та механізм адаптації законодавства у всіх сферах, які охоплюються цим процесом (в тому числі законодавства, що стосується навколишнього природного середовища).

Ми пропонуємо Вашій увазі огляд екологічного права Європейського Союзу для ознайомлення з основними тенденціями формування екологічного права та політики Європейського Союзу.

Наталія Андрусевич,

аспірант кафедри міжнародного права

Львівського національного університету імені Івана Франка

Огляд екологічного права Європейського Союзу*

Європейське екологічне право пройшло довгий шлях свого розвитку. Умовно його можна поділити на декілька етапів становлення:

1. 1957 — 1972 рр. Відсутність екологічної компетенції в Європейського Співтовариства, проведення окремих факультативних заходів у сфері охорони навколишнього середовища.
2. 1972 — 1986 рр. Початкові заходи Європейського Співтовариства із захисту навколишнього середовища, з'явилися перші програми дій в цій сфері, почався розвиток правового регулювання в сфері екології.
3. 1986 — 1992 рр. Закріплення компетенції в сфері навколишнього середовища Установчим договором про створення Європейського Союзу, формування екологічної політики і подальший розвиток правового регулювання в цій сфері.
4. 1992 р. — до сьогодні. Вдосконалення і розширення правового регулювання в сфері навколишнього середовища.

Розглядаючи європейське екологічне право на сучасному етапі, увагу слід звертати на його

джерела та предмет регулювання, а також на встановлені принципи та норми, порядок їх прийняття та імплементації, роль інституцій Європейського Союзу у процесі створення та впровадження екологічної політики, на пріоритетні напрямки регулювання та майбутні завдання.

ПОЛОЖЕННЯ УСТАНОВЧИХ ДОГОВОРІВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Правові норми, закріплені в установчих договорах, є нормами первинного права. Вони встановлюють цілі, принципи і завдання Європейських Співтовариств і Європейського Союзу, їх юрисдикцію, порядок формування і функціонування інститутів, умови здійснення членства. Установчі договори визначають основні параметри європейського права, його особливості, умови і порядок застосування.

Однією з цілей Європейського Союзу, яка визначається Договором про створення Європейського Співтовариства, є високий рівень захисту і покращення якості навколишнього середовища (ст. 2).

* До складу Європейського Союзу входять: Європейське Співтовариство (раніше мало назву Європейське Економічне Співтовариство), Європейське Співтовариство з вугілля і сталі (з 2002р. припинило своє існування), Європейське Співтовариство з атомної енергії (кожне з цих Співтовариств має власну правосуб'єктність), а також спільна політика держав-членів ЄС в сфері зовнішньої політики і безпеки, співробітництво в сфері юстиції та внутрішніх справ.

Екологічна політика Європейського Союзу закріплена в Розділі XIX “Навколишнє середовище” Договору про створення Європейського Співтовариства (ст.174-176).

Ст. 174 визначає цілі Європейського Співтовариства в сфері охорони навколишнього середовища, а саме:

- охорона, захист і покращення стану навколишнього середовища;
- захист здоров'я людей;
- розумне і раціональне використання природних ресурсів;
- забезпечення на міжнародному рівні заходів, пов'язаних з вирішенням екологічних проблем в регіональному та глобальному масштабі.

Окрім того, ст. 174 (2) визначає принципи екологічної діяльності ЄС:

- принцип попередження і превентивних дій;
- принцип відшкодування шкоди, завданої навколишньому середовищу, головним чином шляхом ліквідації її причин, і оплати за шкоду тими, хто її завдав.

В ст. 175 встановлюється порядок прийняття Європейським Співтовариством екологічних рішень. Для таких рішень використовується в основному процедура спільного прийняття рішень (наприклад, консультування Ради Європейського Союзу з Економічним і соціальним комітетом та Комітетом регіонів для дій, спрямованих на реалізацію екологічних цілей).

В ст. 176 йдеться про те, що “Заходи по захисту навколишнього середовища, прийняті для виконання ст.175, не перешкоджають кожній з держав-членів зберігати чи вводити суворіші захисні заходи. Вони повинні бути сумісні з положеннями цього Договору...”*

Окрім того, питання гармонізації в сфері навколишнього середовища визначається ст. 95 Договору про створення Європейського Співтовариства, відповідно до якого Рада приймає заходи для зближення законодавчих, регламентних і адміністративних положень в сфері навколишнього середовища, які спрямовані на створення і функціонування внутрішнього ринку.

РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ПИТАНЬ ВТОРИННИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ ЄС

Норми вторинного права створюються органами Європейського Союзу і регулюють в межах юрисдикції Співтовариств і Союзу відносини між суб'єктами права ЄС. До них належать: регламенти, директиви, рішення, рекомендації та висновки.

Регламент — нормативно-правовий акт загального характеру, який у всіх своїх елементах обов'язковий для всіх суб'єктів європейського права і є актом прямої дії.

Директива — нормативно-правовий документ, в якому, як правило, вказуються цілі і результати, які повинні бути досягнуті, але національній владі надається право самій вирішувати, в якій формі чи за допомогою яких процедур і механізмів ці цілі можуть бути досягнуті.

Рішення — це акти індивідуального характеру, які є обов'язковими для всіх своїх адресатів і, як правило, стосуються спеціальних, вузьких, часто технічних, питань і обов'язкові тільки для тих суб'єктів європейського права, яким вони адресовані.

Рекомендації та висновки не є нормативно-правовими актами і не мають обов'язкової сили.

Основним джерелом екологічного права Європейського Союзу є директиви, яких у цій сфері прийнята дуже велика кількість і які стосуються широкого кола питань. Директиви є зручним способом врегулювання питань за допомогою права Співтовариства в державах-членах, адже держава сама вибирає способи імплементації певних положень у своє внутрішнє законодавство. При цьому враховуються особливості правової системи держави та проблеми, що виникають у даній галузі. Тим не менше такий спосіб не є дуже ефективним, адже держави далеко не завжди дотримуються термінів внесення відповідних змін до законодавства чи прийняття нового законодавства, не завжди належним чином впроваджують відповідні положення. Ефективнішими засобами у цьому відношенні є регламенти та рішення, які мають пряму дію.

Вторинне законодавство в сфері навколишнього середовища можна поділити на:

- нормативно-правові акти загального характеру, що встановлюють певні спільні

* Документи, які аналізуються чи цитуються в цій статті, можна знайти на офіційному сайті Європейського Союзу WWW.EUROPA.EU.INT (англійською мовою).

принципи для всіх сфер регулювання, які стосуються екологічної політики в цілому та ін.,

- нормативно-правові акти, що стосуються певних сфер, наприклад, радіоактивні відходи, флора і фауна та ін.

До першої групи можна віднести, наприклад, рішення Комісії щодо екологічного маркування, Кодекси поведінки про доступ громадськості до документів органів та інституцій Співтовариства, Регламент Ради щодо інструменту фінансування навколишнього середовища, Рішення про різні програми в сфері охорони навколишнього середовища, Директиву 85/337/ЄЕС з оцінки впливу деяких державних і приватних проєктів на навколишнє середовище, Директиву Ради 90/313/ЄЕС про свободу доступу до інформації з навколишнього середовища та ін.

Друга група нормативно-правових актів стосується таких сфер правового регулювання:

1. Атмосферне забруднення

- Директива 2002/3/ЄС стосовно озону в атмосферному повітрі;
- Директива 2001/81/ЄС про національні межі викидів деяких забруднювачів повітря;
- Директива 2001/80/ЄС про обмеження викидів в повітря деяких забруднювачів від установок довготривалого згорання;
- Директива 2000/69/ЄС про граничні обсяги бензинового вихлопу та угарного газу в оточуюче повітря;
- Директива 2000/25/ЄС про дії, які необхідно вжити проти викидів газоподібних та пилових забруднюючих речовин двигунами, які встановлюються на сільськогосподарські та лісогосподарські трактори;
- Директива 99/32/ЄС щодо зменшення вмісту сірки у певних видах рідкого палива;
- Директива 99/30/ЄС щодо граничних обсягів двоокису сірки, двоокису азоту та оксидів азоту, пилових часток та свинцю у оточуючому повітрі та ін.

2. Управління відходами і чисті технології

- Директива 2000/76/ЄС щодо спалення відходів;

- Директива 2000/53/ЄС про транспортні засоби, що вийшли з експлуатації;
- Директива 1999/31/ЄС про полігони для відходів;
- Директива 96/59/ЄС про утилізацію поліхлорбіфенілів та поліхлортерфенілів;
- Директива 94/62/ЄС про спалювання небезпечних відходів;
- Директива 94/62/ЄС про пакування та відходи пакування та ін.

3. Попередження забруднення шумом

- Директива 2002/30/ЄС, що створює правила і процедури стосовно введення обмеження діяльності, пов'язаної з шумом в аеропортах Співтовариства;
- Директива 80/51/ЄЕС про обмеження шуму від звукової авіації;
- Директива 73/350/ЄЕС про зближення законів держав-членів стосовно дозволених рівнів шуму та ін.

4. Охорона вод

- Директива 91/676/ЄЕС про охорону води від забруднення нітратами із сільськогосподарських джерел;
- Директива 75/440/ЄЕС про вимоги до якості поверхневих вод, призначених для забору питної води в державах-членах Співтовариства;
- Директива 76/160/ЄЕС про якість води для купання;
- Директива 80/68/ЄЕС про захист підземних вод від забруднення окремими небезпечними речовинами;
- Директива 98/83/ЄС про якість води, призначеної для споживання людьми;
- Директива 2000/60/ЄС про встановлення комплексу положень діяльності Співтовариства в сфері водної політики;
- Директива 2002/59/ЄС про створення системи інформації і моніторингу Співтовариства перевезень суднами та ін.

5. Ядерна безпека і радіоактивні відходи

- Директива 96/29 щодо встановлення основних стандартів безпеки для захисту здоров'я робітників та населення від ризику іонізованого випромінювання;

- Директива 92/3 щодо нагляду та контролю за поставками радіоактивних відходів між державами-членами та у межах і поза межами Співтовариства;
- Директива 89/618 щодо інформування громадськості про заходи захисту здоров'я, що застосовуватимуться у разі радіологічної небезпеки та ін.

6. Хімічні речовини, промисловий ризик та біотехнології

- Директива 2001/18/ЄС про навмисне вивільнення в навколишнє середовище генетично модифікованих організмів;
- Рішення Комісії 98/294/ЄС стосовно розміщення на ринку генетично модифікованої кукурудзи;
- Рішення Комісії 96/211/ЄС про заборону пентахлорфенолу;
- Директива Ради 94/55/ЄС про зближення законів держав-членів стосовно автомобільного перевезення небезпечних вантажів;
- Директива 96/82 щодо контрольних заходів для уникнення небезпеки в діяльності з небезпечними речовинами та ін.

7. Збереження флори і фауни

- Директива 94/24/ЄС про охорону диких птахів;
- Директива 92/43/ЄЕС про збереження природного середовища проживання та дикої флори і фауни;
- Рішення Ради 93/626/ЄЕС про підписання Конвенції про біологічне різноманіття;
- Директива 99/22/ЄС стосовно утримання диких тварин в зоопарках;
- Директива 83/129 про торгівлю хутром молодих тюленів і виробленою з них продукцією;
- Регламент Ради 348/81 про спільні правила імпорту китів чи інших китових продуктів та ін.

ЕКОЛОГІЧНІ СПРАВИ СУДУ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СПІВТОВАРИСТВ

Суд Європейських Співтовариств має повноваження тлумачити установчі акти, володіє преюдиційною юрисдикцією, вирішує суперечки, пов'язані з реалізацією установчих актів

і інших нормативно-правових актів державами-членами і з діяльністю інститутів Європейського Союзу, вирішує в межах своєї юрисдикції конкретні спори. Рішення, що приймаються Судом Європейських Співтовариств, розглядаються як прецеденти і є обов'язковими для всіх держав-членів ЄС.

Якщо подивитись на справи, за якими Судом Європейських Співтовариств були прийняті рішення у 2002р., то можна зробити висновок, що це в основному були справи проти держав-членів (позивач — Комісія Європейського Союзу), пов'язані з неналежною імплементацією директив у сфері охорони навколишнього середовища.

Ці справи стосувались таких питань:

- відходи (неналежна імплементація Директиви 96/59/ЄС про утилізацію поліхлорбіфенілів і поліхлортерфенілів; управління небезпечними відходами; поводження з муніципальними відходами; можливість переробки відходів; Європейський каталог відходів);
- збереження природного середовища проживання (дика фауна і флора; захист диких птахів (спеціальні захисні зони); захист видів);
- оцінка впливу на навколишнє середовище (оцінка впливу на навколишнє середовище для деяких державних і приватних проектів, Директива 97/11/ЄС);
- вода (якість води для споживання; захист води від забруднення нітратами з сільськогосподарських джерел; якість води для купання);
- тварини (Директива 86/609/ЄЕС про зближення законів, постанов і адміністративних положень держав-членів стосовно захисту тварин, які використовуються для експериментів та інших наукових цілей);
- повітря (забруднення повітря від спалювання муніципальних відходів);
- забруднення (невпровадження Директиви 96/61/ЄС стосовно комплексного попередження і контролю забруднення).

У більшості справ суд визнав невиконання чи неналежне виконання державами-членами своїх зобов'язань та прийняв рішення щодо необхідності вжити відповідні заходи протягом певного періоду часу.

ПЛАНУВАННЯ ПОЛІТИКИ В СФЕРІ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Важливе значення для формування політики у сфері навколишнього середовища відіграють так звані Програми дій з навколишнього середовища, які приймаються Європейським Співтовариством з 1972р. Хоча вони і не містять жодних зобов'язуючих положень, вони допомагають у створенні та імplementації екологічного законодавства.

Форумом для безпосереднього обговорення актуальних екологічних проблем та необхідного для прийняття законодавства в сфері охорони навколишнього середовища служать зустрічі Ради (самміти) з екологічних питань, на яких присутні міністри з навколишнього середовища держав-членів Європейського Союзу.

Стратегічні напрямки формування екологічної політики задаються Програмами дій з навколишнього середовища. За час проведення Співтовариством екологічної політики було прийнято шість таких програм. Перша програма була прийнята у 1972 р., а у 2002 р. була прийнята Шоста програма дій Співтовариства в сфері навколишнього середовища терміном на 10 років. Програма в основному стосується регулювання еколого-правової політики в таких сферах: зміна клімату; природа і біологічне різноманіття; навколишнє середовище, здоров'я і якість життя; природні ресурси і відходи. Програма базується, зокрема, на принципі "забруднювач платить", принципі попередження і превентивних дій, а також принципі усунення джерел забруднення.

В Програмі передбачаються заходи, спрямовані на реалізацію цілей і завдань, встановлених Програмою, а саме:

- розробка нового законодавства Співтовариства і відповідні зміни існуючого законодавства;
- стимулювання ефективнішої імplementації і відповідальності за недотримання законодавства Співтовариства в сфері навколишнього середовища;
- докладання зусиль з інтеграції потреб захисту навколишнього середовища в підготовку, визначення і імplementацію політики і дій Співтовариства в різних політичних сферах;
- сприяння сталій структурі виробництва і споживання;
- зміцнення співробітництва і партнерства

з підприємствами і їх представниками, а також з споживачами і неурядовими організаціями;

- підтримка екологічної інтеграції в фінансовому секторі;
- створення режиму відповідальності на рівні Співтовариства;
- сприяння ефективному, сталому використанню і управлінню землями і морем, беручи до уваги екологічні проблеми.

Ці визначені цілі та завдання для їх реалізації в майбутньому, а також інші проблеми та питання, які виникають в сфері навколишнього середовища, беруться до уваги на зустрічах Ради (саммітах), де вони обговорюються міністрами з питань навколишнього середовища держав-членів Європейського Союзу. Такі зустрічі проводяться декілька разів на рік і допомагають у виробленні та вдосконаленні існуючого законодавства Європейського Союзу у сфері охорони довкілля, а також у вирішенні актуальних та нагальних проблем.

У 2002 р. відбулось чотири таких зустрічі Ради, на порядку денному яких розглядалися такі головні питання чи групи питань:

- генетично модифіковані організми (можливість контролю і маркування, транскордонний рух, біобезпека);
- викиди парникових газів;
- небезпечні хімічні речовини (експорт і імпорт, політика щодо хімічних речовин; Роттердамська конвенція);
- використання пестицидів;
- ліси;
- екологічна відповідальність;
- морське середовище (загроза від великих аварій; аварія "Престижу");
- пакування відходів і відходи пакування;
- ядерна безпека і радіоактивні відходи;
- зміна клімату;
- стратегія сталого розвитку;
- захист ґрунтів;
- біологічне різноманіття та ін.

Часто на таких зустрічах обговорюються пропонувані зміни до законодавства, виносяться пропозиції прийняття нового законодавства, обговорюються висновки Ради з певних питань.

ЄВРОПЕЙСЬКЕ АГЕНТСТВО З НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Окрім головних органів Європейського Союзу, які беруть безпосередню участь у створенні та імplementації екологічного законодавства Європейського Союзу, було створено окреме агентство, яке займається виключно питаннями навколишнього середовища. Членами цього агентства можуть бути не лише держави-члени Європейського Союзу.

З 1994 р. почало свою роботу Європейське агентство з навколишнього середовища. Головним завданням Агентства є збір, обробка і розповсюдження інформації для тих, хто займається виробленням політики, та для громадськості з метою вироблення та імplementації ефективної політики в сфері навколишнього середовища в Європейському Союзі та державах-членах Агентства. Для цього створюється Європейська мережа інформації та спостереження за навколишнім середовищем (мережа екологічних органів та інституцій в державах-членах). Мережа включає в себе важливі складові елементи національних інформаційних систем, національні опорні пункти і тематичні центри.

Агентство з навколишнього середовища виконує велике коло обов'язків, які можна виділити в три головні напрямки: керування мережею (встановлення та розвиток мережі, а також співпраця з міжнародними програмами і організаціями), моніторинг (проведення інтегрованої екологічної оцінки) і підготовка звітів (періодичне видання звітів з певних питань).

Пріоритетними сферами діяльності Агентства визначено:

- якість повітря і викиди в атмосферу;
- якість води, забруднюючі речовини і водні ресурси;
- стан ґрунту, флори і фауни, біотопів;
- землекористування і природні ресурси;
- регулювання відходів;
- шумові забруднення;
- хімічні речовини, які забруднюють навколишнє середовище;
- прибережна охорона.

Членами Агентства є держави-члени Європейського Союзу, а також Ісландія, Ліхтенштейн та Норвегія.

На прохання наших читачів ми підготували таблицю основних міжнародно-правових актів у сфері охорони довкілля за участі України з інформацією щодо їх прийняття, набуття чинності, а також ратифікації (приєднання) Україною. Таблиця подається у формі, зручній для внесення у подальшому доповнень, що стосуються того чи іншого міжнародно-правового акту.

ОСНОВНІ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ АКТИ У СФЕРІ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ ЗА УЧАСТІ УКРАЇНИ*

№ п/п	Назва міжнародно-правового акту	Дата прийняття	Дата набуття чинності	Дата ратифікації/приєднання Україною
1	Договір про Антарктику	01.12.1959	23.06.1961	17.09.1992
2	Конвенція про захист працівників від іонізуючої радіації	22.06.1960	17.06.1962	05.08.1967
3	Міжнародна конвенція про охорону нових сортів рослин	02.12.1961	10.08.1968	02.06.1995
4	Віденська конвенція про цивільну відповідальність за ядерну шкоду	21.05.1963	12.11.1997	12.07.1996
5	Міжнародна конвенція щодо втручання у відкритому морі у випадку аварій, які призводять до забруднення нафтою	29.11.1969	06.05.1975	17.12.1993
6	Конвенція про водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення, головним чином як середовища існування водоплавних птахів	02.02.1971	21.12.1975	29.10.1996

* Міжнародно-правові акти подаються в хронологічному порядку за датою їх прийняття

МІЖНАРОДНІ АСПЕКТИ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ

№ п/п	Назва міжнародно-правового акту	Дата прийняття	Дата набуття чинності	Дата ратифікації/приєднання
7	Міжнародна конвенція про створення Міжнародного фонду для компенсації шкоди від забруднення нафтою	18.12.1971	16.10.1978	25.05.1980
8	Конвенція про заборону розроблення, виробництва і накопичення запасів бактеріологічної (біологічної) і токсичної зброї і про їх знищення	10.04.1972	26.03.1975	26.03.1975
9	Стокгольмська декларація (щодо питань навколишнього середовища)	16.06.1972		
10	Конвенція про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини	16.11.1972	17.12.1975	04.10.1988
11	Конвенція про попередження забруднення моря викидами відходів і інших матеріалів	29.12.1972	30.08.1975	17.12.1993
12	Конвенція про міжнародну торгівлю видами дикої флори і фауни, що перебувають під загрозою зникнення	03.03.1973	01.07.1975	30.12.1999
13	Конвенція про заборону військового чи будь-якого іншого ворожого використання засобів впливу на природне середовище	10.12.1976	05.10.1978	16.05.1978
14	Конвенція про майбутнє багатостороннє співробітництво в галузі рибальства в північно-західній частині Атлантичного океану	24.10.1978	01.01.1979	06.07.1999
15	Конвенція про збереження мігруючих видів диких тварин	23.06.1979	01.11.1983	19.03.1999
16	Конвенція про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі	19.09.1979	01.06.1982	29.10.1996
17	Конвенція про транскордонне забруднення повітря на великі відстані	13.11.1979	16.03.1983	05.06.1980
18	Конвенція про фізичний захист ядерного матеріалу	03.03.1980	08.02.1987	06.07.1993
19	Конвенція про збереження живих морських ресурсів Антарктики	20.05.1980	07.02.1982	04.02.1994
20	Всесвітня хартія природи	01.01.1982		
21	Конвенція Організації Об'єднаних Націй з морського права	10.12.1982	16.11.1994	03.06.1999
22	Віденська конвенція про охорону озонowego шару	22.03.1985	22.09.1989	20.05.1986
23	Протокол про скорочення викидів сірки або їх транскордонних потоків принаймні на 30 відсотків до Конвенції 1979р. про транскордонне забруднення повітря на великі відстані	08.07.1985	02.09.1987	12.08.1986
24	Конвенція про допомогу у випадку ядерної аварії чи радіаційної аварійної ситуації	26.09.1986	26.02.1987	26.01.1987
25	Конвенція про оперативне сповіщення про ядерні аварії	26.09.1986	27.10.1986	30.12.1986
26	Монреальський протокол про речовини, що руйнують озонний шар	16.09.1987	01.01.1989	20.09.1998
27	Конвенція про боротьбу з незаконними актами, спрямованими проти безпеки морського судноплавства	10.03.1988	01.03.1992	17.12.1993
28	Протокол про боротьбу з незаконними актами, спрямованими проти безпеки стаціонарних платформ, розташованих на континентальному шельфі	10.03.1988	07.01.2002	17.12.1993
29	Протокол про обмеження викидів окислів азоту або їх транскордонних потоків до Конвенції 1979р. про транскордонне забруднення повітря на великі відстані	01.11.1988	14.02.1991	24.07.1989

№ п/п	Назва міжнародно-правового акту	Дата прийняття	Дата набуття чинності	Дата ратифікації/приєднання
30	Базельська конвенція про контроль за транскордонним перевезенням небезпечних відходів та їх видаленням	22.03.1989	05.05.1992	01.07.1999
31	Конвенція про оцінку впливу на навколишнє природне середовище у транскордонному контексті	25.02.1991	10.09.1997	19.03.1999
32	Угода про збереження кажанів в Європі	04.12.1991	06.01.1994	14.05.1999
33	Конвенція про охорону і використання транскордонних водотоків і міжнародних озер	17.03.1992	06.10.1996	01.07.1999
34	Конвенція про захист Чорного моря від забруднення	21.04.1992	15.01.1994	04.02.1994
35	Рамкова конвенція ООН про зміну клімату	09.05.1992	21.03.1994	29.10.1996
36	Декларація Ріо-де-Жанейро з навколишнього середовища і розвитку	03.06.1992		
37	Конвенція про охорону біологічного різноманіття	05.06.1992	29.12.1993	29.11.1994
38	Конвенція про заборону розробки, виробництва, накопичення і застосування хімічної зброї та про її знищення	13.01.1993	29.04.1997	16.10.1998
39	Протокол до Конвенції 1979р. про транскордонне забруднення повітря на великі відстані стосовно подальшого скорочення викидів сірки	14.06.1994	05.08.1998	17.12.1996
40	Конвенція про ядерну безпеку	20.09.1994	07.07.1998	17.12.1997
41	Угода про збереження афро-євразійських мігруючих водноболотних птахів	16.06.1995	01.11.1999	04.07.2002
42	Угода про виконання положень Конвенції ООН з морського права від 10 грудня 1982р., які стосуються збереження транскордонних рибних запасів далеко мігруючих риб і управління ними	04.12.1995	11.12.2001	28.11.2002
43	Об'єднана конвенція про безпеку поводження з відпрацьованим паливом та про безпеку поводження з радіоактивними відходами	05.09.1997	18.06.2001	20.04.2000
44	Київський протокол до Рамкової конвенції ООН про зміну клімату	11.12.1997		
45	Протокол про стійкі органічні забруднювачі до Конвенції про транскордонне забруднення повітря на великі відстані	24.06.1998		
46	Протокол про важкі метали до Конвенції про транскордонне забруднення повітря на великі відстані	24.06.1998		
47	Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості у прийнятті рішень і доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля	25.06.1998	30.10.2001	06.07.1999
48	Роттердамська конвенція про процедуру попередньої обґрунтованої згоди відносно окремих небезпечних хімічних речовин та пестицидів у міжнародній торгівлі	10.09.1998	26.09.2002	
49	Протокол з проблем води і здоров'я до Конвенції про охорону і використання транскордонних водотоків і міжнародних озер	17.06.1999		
50	Протокол про відповідальність і компенсацію за шкоду, завдану в результаті транскордонного перевезення небезпечних відходів і їх видалення	10.12.1999		
51	Картахенський протокол про біобезпеку до Конвенції про біологічне різноманіття	29.01.2000	12.09.2002	
52	Стокгольмська конвенція про стійкі органічні забруднювачі	22.05.2001		

(Таблиця підготовлена Наталією Андрусевич та Марією Філіповою)

ЕКОЛОГІЧНИЙ КАЛЕНДАР —

ДНІ, ЩО СВЯТКУЮТЬСЯ ПРОТЯГОМ РОКУ

Січень	
18 — 25 січня	Великий зимовий облік птахів
29 січня	День мобілізації зусиль проти загрози ядерної війни
Лютий	
2 лютого	День водно-болотних угідь
19 лютого	Міжнародний день захисту морських ссавців
Березень	
14 березня	Всесвітній день дій проти гребель, на захист річок, води й життя
21 березня	Всесвітній день лісів
22 березня	Всесвітній день водних ресурсів (День охорони водних ресурсів. Міжнародний день води)
23 березня	Всесвітній метеорологічний день
Квітень	
1 квітня	День зустрічі птахів
7 квітня	День охорони здоров'я
Третя субота квітня	Всеукраїнський день довкілля
3-4 тиждень квітня	Щорічна міжнародна екологічна акція на підтримку заповідної справи — "Марш парків"
22 квітня	Міжнародний день Землі
Травень	
12 травня	Свято екологічної освіти
15 травня	Міжнародний день клімату
22 травня	Міжнародний день біологічного різноманіття

Червень	
5 червня	Всесвітній день навколишнього середовища
8 червня	Всесвітній день океанів
17 червня	Всесвітній день боротьби з опустелюванням та посухами
Липень	
11 липня	Всесвітній день народонаселення
Серпень	
6 серпня	День дії за заборону ядерної зброї
Вересень	
16 вересня	Міжнародний день захисту озонового шару
22 вересня	День без автомобілів
28 вересня	Міжнародний день боротьби за заборону МОКС-палива
Жовтень	
30 вересня — 1 жовтня	Міжнародні дні спостереження за птахами
2 жовтня	Всесвітній день свійських тварин
4 жовтня	Всесвітній день захисту тварин
Друга серeda жовтня	Міжнародний день із зменшення небезпеки стихійних лих
31 жовтня	День Чорного моря
Листопад	
6 листопада	Міжнародний день попередження експлуатації навколишнього середовища під час війни та військових конфліктів
Третій четвер листопада	Всесвітній день боротьби з палінням
Грудень	
3 грудня	День боротьби з пестицидами
10 грудня	День прав людини

2003 — Міжнародний рік прісної води

Вісник Екологічної Адвокатури

Вісник Екологічної Адвокатури

ЕКОЛОГІЧНИЙ КАЛЕНДАР

2003 рік — Міжнародний рік прісної води

Оголосивши 2003 рік Міжнародним роком прісної води (резолюція 55/196 від 20 грудня 2000 року), Генеральна Асамблея запропонувала державам системи Організації Об'єднаних Націй і всім іншим учасникам використати цей рік для підвищення інформування про важливість прісної води і сприяти проведенню заходів з проблем прісної води на усіх рівнях. Асамблея запропо-

нувала Підкомітету з водних ресурсів Адміністративного комітету з питань координації виступити в ролі координаційного органу для проведення Року та розробити пропозиції, що стосуються можливих заходів і які могли б бути реалізовані в межах підготування та проведення Року. Детальніше див. <http://www.wateryear2003.org>

С І Ч Е Н Ь	18 — 25 січня	Великий зимовий облік птахів Зимовий облік птахів часом називають Різдвяним. Традиція обліку птахів народилася в 1990 році, у США, коли редактор орнітологічного журналу Bird-Lore Френк Чепмен запропонував новий спосіб проведення Різдвяного полювання — з біноклем в руках замість зброї. За його закликом вперше 26 людей провели цей святковий	день разом з пташками, спостерігаючи та вивчаючи їх, радіючи їх польоту та свободі. З цього часу «звичка» обліковувати птахів в Різдвяні дні широко поширилася на теренах США, Канади, Латинської Америки, Карибських і деяких Тихоокеанських островів. Сьогодні більше, ніж 50000 людей, обліковують птахів.
	29 січня	День мобілізації зусиль проти загрози ядерної війни Святується з 1985 р., з моменту прийняття Делійської декларації про принципи вільного від ядерної зброї та ненасильницького світу, в якій міститься закликом до припинення гонки ядерного озброєння,	скорочення та поступової ліквідації ядерних арсеналів і усунення загрози ядерної війни. Декларація була прийнята на нараді голів держав і урядів Індії, Аргентини, Греції, Мексики, Танзанії та Швеції.
Л Ю Т И Й	2 лютого	День водно-болотних угідь Цього дня у 1971 році в Іранському місті Рамсар підписано Конвенцію про водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення, головним чином, як середовища існування водоплавних птахів (Рамсарська конвенція). В 1996 році постійний комітет Конвенції вибрав 2 лютого, річницю підписання Рамсарської конвенції як дату святкування та проголошення Конвенції про водно-болотні угіддя на цілій земній кулі. Святкування повинно висвітлити важ-	ливість водно-болотних угідь для людей та потребу їх розумного використання. Водно-болотні угіддя є важливою частиною біорізноманіття, і цей день існує, зокрема, для того, щоб показати, що ці угіддя є добре захищеними. Цьогорічне гасло святкування — «немає водно-болотних угідь — немає води». (Детальніша інформація — на сторінці Рамсарської конвенції за адресою: www.ramsar.org/wwd2003_index.htm).
	19 лютого	Міжнародний день захисту морських ссавців Цей день вважається днем захисту не лише китів, але і всіх морських ссавців та інших живих істот морів та океанів. Святується з 1986 року, коли після 200-річного винищення китів Міжнародна китова комісія (сторінка Комісії — www.iwcoffice.org/iwc.htm) ввела заборону на китовий промисел та торгівлю китовим м'ясом. Щорічно в цей день різноманітні природоохоронні групи проводять акції з захисту китів та інших морських ссавців. Часто екологи об'єднуються і присвячують цей день захисту одного унікального виду, якого загрожують небезпека зникнення.	В Україні це свято можна назвати днем захисту дельфінів, адже вони є єдиними представниками морських ссавців, які мешкають у наших солоних водах. Раніше в Чорному морі жив тюлень-чернець, та востаннє його бачили 15 років тому. У Чорному й Азовському морях є три види дельфінів: афаліни, білобочки й азовки. Вага найбільших — афалін — досягає 300 кг, а «маленькі» азовки не бувають більше 100 кг. Усі три види занесено до Червоної книги України, а також до Міжнародного Червоного списку.

— дні, що святкуються протягом

Б Е Р Е З Е Н Ь	14 березня	Всесвітній день дій проти гребель, на захист річок, води й життя Цей день започаткований в 1997 році з метою об'єднання зусиль людей всього світу в боротьбі проти гребель, а також здійснення просвітництва щодо впливу гребель на річкові екосистеми.
	21 березня	Всесвітній день лісів Цей день зв'язаний з діяльністю щодо садження лісів та висвітлення важливості збільшення кількості зелених насаджень. Цей день відзначається урядами та міжнародними організаціями для визначення плану збереження лісів.
	22 березня	Всесвітній день водних ресурсів (День охорони водних ресурсів. Міжнародний день води) День водних ресурсів бере свій початок з Конференції з довкілля та розвитку, що мала місце у 1992 році у Ріо-де-Жанейро. Основною причиною святкування цього дня є швидке зменшення запасів питної води. Генеральна асамблея оголосила 22 березня Всесвітнім днем водних ресурсів (резолюція 47/193 від 22 грудня 1992 року). Метою проведення цього Дня є підняття рівня обізнаності про те, як раціональне використання водних ресурсів сприяє підвищенню рівня економіки і соціального благополуччя. (Детальніше див. www.waterday2003.org/what-is-wwd.htm)
	23 березня	Всесвітній метеорологічний день В 1960 р. Всесвітня організація метеорології вирішила, що 23 березня буде святкуватися як Всесвітній день метеорології. Метою святкування є акцентування важливості метеорології і метеорологічної служби у забезпеченні благополуччя населення. Кожного року вибирається нове гасло цього дня, яке покликане допомогти людям зрозуміти значення метеорологічної служби. (Сторінка Всесвітньої організації метеорології — www.wmo.ch/index-en.html).
К В І Т Е Н Ь	1 квітня	День зустрічі птахів Це природоохоронне свято вперше в СРСР святкувалося в Москві 11-12 травня 1924 року юннатами Центральної біостанції під керівництвом орнітолога Н.І. Дергунова в Погоно-Лосино-Островському лісництві, що поблизу Москви. В 1928 р. у святкуванні цього свята у СРСР вже взяло участь 65 тис. людей. У 1960-х роках цей день через формалізм та обов'язковість перетворився в надокучливий обов'язок і з часом припинив своє існування. В 1999 р. Союзом охорони птахів Росії було відроджено святкування Дня зустрічі птахів.
	7 квітня	День охорони здоров'я Всесвітня організація охорони здоров'я була організована в цей день. У зв'язку із постійною зміною довкілля щораз актуальнішим стає питання охорони здоров'я. Цей день проголошений ООН для того, щоб більшість країн звернули особливу увагу на різноманітні аспекти охорони здоров'я. (Сторінка Всесвітньої організації охорони здоров'я знаходиться за адресою www.who.int).
	Третя субота квітня	Всеукраїнський день довкілля Відзначається в Україні щороку починаючи з 1999 року і установлений Указом Президента України "Про День довкілля" на підтримку ініціативи Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України і громадських природоохоронних організацій, з метою розвитку діяльності, започаткованої Всеукраїнською акцією "Дерево-Життя" та іншими громадськими ініціативами.

К В І Т Е Н Ї	3-4 тиж-день квітня	<p>“Марш парків” – щорічна міжнародна екологічна акція на підтримку заповідної справи</p> <p>Марш парків святкується з 1995 року за ініціативою Центру охорони дикої природи (ЦОДП, адреса web-сторінки центру — www.biodiversity.ru) в Росії, Україні, Білорусії, Вірменії та державах Центральної Азії щорічно. Марш парків — міжнародна акція суспільної підтримки особливо охоронюваних природних територій. ЦОДП виступає організатором і координатором проведення “Маршу парків”, сприяє його проведенню в Росії та СНД. Щорічно в “Марші парків” беруть участь сотні</p>	тисяч людей. Більше 200 держав та неурядових організацій держав СНД співпрацюють з ЦОДП в якості організаторів місцевих Маршів. Під час «Маршу парків» відбуваються круглі столи, концерти, фестивалі, конференції, екскурсії тощо. Марші парків сприяють залученню національного бізнесу в природоохоронну благодійну діяльність. Спеціально розроблені заходи пропаганди та заохочення. За п’ять років Марші парків принесли заповідникам та національним паркам 650 000\$ спонсорської допомоги.
	22 квітня	<p>Міжнародний день Землі</p> <p>22 квітня 1970 року у США, в Нью-Йорку, студенти, школярі та їхні вчителі вперше організували національний День Землі, запропонувавши зазирнути вглиб екологічних проблем і разом пошукати</p>	їх вирішення. З 1990 року цей день проголошено міжнародним, в Україні відзначається з 1992 року. Більше про екологічні аспекти дня Землі можна почитати за адресою: www.earthday.net
Т Р А В Е Н Ї	12 травня	<p>Свято екологічної освіти</p> <p>Святкується викладачами навчальних закладів та студентами у зв’язку з важливістю екологічної освіти, формування екологічної свідомості та обміну досвідом між державами. День відмічається шляхом організації та проведення конференцій</p>	та семінарів, круглих столів, присвячених питанням екології. Організовується у навчальних закладах усіх рівнів — починаючи з дитячих садків та закінчуючи вищими навчальними закладами.
	15 травня	<p>Міжнародний день клімату</p> <p>Святкується у зв’язку з оголошенням метеорологами необхідності захисту клімату як ресурсу для добробуту нинішніх та майбутніх поколінь, адже клімат, погода, природні катаклізми здійснюють суттєвий вплив на продовольчу,</p>	життєву, майнову безпеку, на водні ресурси, відпочинок та стійкий розвиток усіх держав без винятку. Інформацію з питань зміни клімату Ви можете отримати на сторінці Ініціативи з питань зміни клімату www.climate.org.ua).
	22 травня	<p>Міжнародний день біологічного різноманіття</p> <p>20 грудня 2000 року Генеральна Асамблея оголосила 22 травня Міжнародним днем біологічного різноманіття (резолюція 55/201). В цей день була прийнята Конвенція про біологічне різноманіття (сторінка Конвенції — http://www.biodiv.org).</p>	Раніше цей День відзначався 29 грудня, але 2000-о року Конференція учасників Конвенції рекомендувала змінити дату для того, щоб привернути більше уваги до цього заходу.
Ч Е Р В Е Н Ї	5 червня	<p>Всесвітній день навколишнього середовища</p> <p>15 грудня 1972 року Генеральна Асамблея проголосила 5 червня Всесвітнім днем навколишнього середовища (резолюція 2994 (XXVII)), який буде проводитись з метою поглиблення суспільного усвідомлення необхідності зберігати і покращувати довкілля. Обрання цієї дати обґрунтовано тим, що саме в цей день відкрилася Конференція</p>	ООН із проблем навколишнього середовища (Стокгольм, 1972), за результатами якої створено Програму Організації Об’єднаних Націй з навколишнього середовища (ЮНЕП). У 2000 році в цей день розпочато програму ООН “Тисячоліття докільля — приступити до дій”. Програма є ще одним нагадуванням людству про його роль в охороні довкілля.

Ч Е Р В Е Н Ь	8 червня	Всесвітній день океанів Цей день був проголошений у 1992 році на Всесвітній конференції з навколишнього середовища і розвитку у Ріо-де-Жанейро. Проголошенням цього свята	ООН підкреслила життєву важливість океанів для планети, а також необхідність турботи про їх благополуччя.
	17 червня	Всесвітній день боротьби з опустелюванням та посухами Всесвітній день боротьби з опустелюванням та посухами був проголошений Генеральною Асамблеєю ООН у 1994 році (резолюція 49/114). У тому ж році була прийнята Конвенція Організації Об'єднаних Націй з боротьби з опустелюванням. Державам запропоновано	присвятити цей день підвищенню інформованості про необхідність міжнародного співробітництва у боротьбі з опустелюванням і наслідками посух та про хід реалізації Конвенції з боротьби з опустелюванням.
Л И П Е Н Ь	11 липня	Всесвітній день народонаселення У 1989 році Рада керуючих Програми розвитку Організації Об'єднаних Націй (ПРООН) рекомендувала відзначати 11 липня як Всесвітній день народонаселення (рішення ПРООН 89/46). Ведучи відлік від 11 липня 1987 року, коли чисельність населення світу перетнула позначку 5	мільярдів мешканців, цей День має на меті загострити увагу на невідкладності та важливості питань, пов'язаних з народонаселенням, зокрема, в контексті планів і програм загального розвитку та необхідності пошуків розв'язання цих проблем.
С Е Р П Е Н Ь	6 серпня	День дій за заборону ядерної зброї У цей день, 6 серпня 1945 року американська авіація піддала атомному бомбардуванню японське місто Хіросіму. Вперше в історії ядерна зброя була застосована проти людей і продемонструвала свою жахливу силу. Колосальних збитків було завдано довкіллю і здоров'ю громадян. Наслідки бомбардувань відчутні й сьогодні. Ядерна зброя вважається найбільш небезпечною з усіх видів	зброї. Крім прямого ураження ударною хвилею, світловим випромінюванням та проникаючою радіацією, величезні території на багато років забруднюються радіонуклідами і стають непридатними для нормальної життєдіяльності людини. На сьогоднішній день більшість країн припинили здійснювати ядерні вибухи, проте лабораторні випробовування тривають і надалі.
В Е Р Е С Е Н Ь	16 вересня	Міжнародний день захисту озонового шару 19 грудня 1994 року Генеральна Асамблея ООН проголосила 16 вересня Міжнародним днем захисту озонового шару (Резолюція 49/114). Цей день відзначається з 1995 року в пам'ять про день підписання Монреальського протоколу про речовини, що руйнують озоновий шар (Монреальського протоколу) в 1987 році, враховуючи необхід-	ність збереження озонового шару, який фільтрує сонячне проміння і попереджує шкідливий вплив ультрафіолетового проміння на поверхню Землі, тим самим зберігаючи життя на планеті. (Текст Резолюції можна знайти за адресою: www.un.org/russian/question/r49-114.pdf , текст Монреальського протоколу — на сторінці www.unep.org.ozone.montreal.shtml)
	22 вересня	День без автомобілів Вперше цей день відмічався в 1998 році у Франції, коли в ряді міст було припинено автомобільний рух. У наступні роки цю традицію перейняли інші європейські країни та міста, а останніми роками — і деякі неєвропейські країни (наприклад, Канада, США). День без автомобілів святкується за рішеннями органів місцевої влади. Як правило, в цей день забороняється пересування на автомобілях, а мешканці використовують альтернативні способи пересування. Часом акція три-	ває більш ніж один день. Мета такого заходу — привернути увагу до проблеми забруднення атмосферного повітря транспортними засобами, знизити рівень концентрації вихлопних газів у міському повітрі, зменшити шумове навантаження, сприяти розвитку альтернативних видів пересування. День без автомобілів в Україні офіційно не відзначається, однак такі акції проходять за ініціативою громадськості чи місцевих органів влади в окремих містах України.

ВЕРЕСЕНЬ

ЖОВТЕНЬ

28 вересня

Міжнародний день боротьби за заборону МОКС-палива

МОКС-паливо (від англ. MOX — mixed oxides) — змішаний оксид урану та плутонія, один з видів ядерного палива. Ідея проведення Міжнародного дня боротьби за заборону МОКС-палива виникла в Росії, де екологічні організації в 1998 році закликали громадськість виступити проти використання такого палива для реакторів АЕС, враховуючи високий

екологічний ризик його використання. Цей день відзначається в пам'ять про одну з найбільших ядерних катастроф XX століття — вибуху на плутонієвому заводі "Маяк" в м. Челябінськ в 1957 році. Ідею проведення такого дня підтримали більше сотні громадських організацій світу. (Детальніше див. www.ecoline.ru/antinuclear/rus/stopmox).

В останній тиждень вересня

Всесвітній день моря

Цей День відзначається з 1978 року за рішенням Х сесії (ІМСО/С XXXVIII/21) Асамблеї Міжнародної морської організації (ІМО), що відбулася у листопаді 1977 року. У різних державах в останній тиждень вересня вибирають один день, коли відбуватиметься таке святкування.

Мета проведення такого дня — повернути увагу державних органів, громадськості до питань охорони та захисту морського середовища, вжиття заходів з покращення стану морів (детальніше див. http://www.green.unibel.by/activities/sea_life.htm).

30 вересня — 1 жовтня

Міжнародні дні спостереження за птахами

Такі дні проводяться з ініціативи товариств охорони птахів і до них залучаються усі бажаючі. Під час акції фіксується, які види птахів зустрічаються у тій чи іншій місцевості, в якій кількості, особливості їх поведінки тощо. Основною метою цієї акції є заохочення широкого загалу до пізнання світу пернатих і привернення уваги до проблем їх збереження, оскільки внаслідок

діяльності людини і забруднення навколишнього середовища, чисельність деяких видів значно зменшується або ж знаходиться під загрозою зникнення. Результати своїх спостережень учасники акцій надсилають в товариства охорони птахів, і такі результати опрацьовуються, узагальнюються та оприлюднюються.

2 жовтня

Всесвітній день свійських тварин

Всесвітній день свійських тварин святкується з 1983 року щороку 2 жовтня, у день народження Махатми Ганді — передового борця за гуманне поводження з свійськими тваринами. Відзначення цього дня має на меті викрити, оприлюднити, оплакати та досягти зменшення у майбутньому даремних страждань та смерті мільярдів корів, свиней та інших свійських тварин кожного року на тваринницьких

підприємствах та в місцях для забою худоби. В цей день також викриваються спустошувальні наслідки впливу інтенсивного тваринництва на здоров'я людини та стан навколишнього середовища (детальнішу інформацію англійською мовою можна отримати на сторінці Всесвітнього дня свійських тварин за адресою <http://www.wfad.org/>).

4 жовтня

Всесвітній день захисту тварин

Всесвітній день захисту тварин прийнято відмічати у день смерті Святого Франциска — шанованого католицького угодника, який вважався заступником та покровителем усіх беззахисних, у тому числі тварин. Рішення про щорічне святкування такого дня 4 жовтня було прийнято ще у 1931 році учасниками Міжнародного

конгресу прихильників руху з захисту природи, який проходив в Італії. Це рішення підтримали організації, створені з метою захисту тварин у різних країнах світу, і проводять в цей день різноманітні заходи з метою підвищення суспільної свідомості та активності громадян щодо захисту тварин.

Друга середа жовтня

Міжнародний день із зменшення небезпеки стихійних лих

Генеральна Асамблея ООН, проголосивши з 1 січня 1990 р. Міжнародне десятиріччя із зменшення небезпеки стихійних лих, вирішила оголосити другу середу жовтня Міжнародним днем із зменшення небезпеки стихійних лих і відмічати

його щороку протягом Міжнародного десятиріччя (резолюція 44/236). (Текст Резолюції російською мовою Ви можете знайти за адресою <http://www.un.org/russian/question/r44-236.pdf>).

	31 ЖОВТНЯ	<p align="center">День Чорного моря</p> <p>Це свято відзначається у день, коли в 1996 р. шість причорноморських країн — Болгарія, Румунія, Туреччина, Грузія, Росія й Україна — підписали Стратегічний план дій щодо реабілітації та захисту Чорного моря. Цей План був розроблений після проведення всебічних досліджень морського середовища, які показали, що його життєздатність суттєво погіршилась у порівнянні з попередніми трьома десятиріччями. План передбачає здійснення практичних дій, спрямованих на відновлення та збереження довкілля Чорного моря (зменшення забруднення, вдоско-</p>	<p>налення управління живими ресурсами, підтримку соціального розвитку у спосіб, що не шкодить довкіллю, а також фінансування екологічних проектів). Екологічні організації причорноморських країн відмічають цей день рядом акцій, щоб привернути увагу до деградації морського середовища та проведенню необхідних заходів щодо запобігання цьому на регіональному рівні (детальніше про міжнародне співробітництво щодо відновлення та збереження довкілля Чорного моря див. http://www.blacksea-commission.org/PressRls/PrRlsUkr.htm).</p>
Л И С Т О П А Д	6 листопада	<p align="center">Міжнародний день попередження експлуатації навколишнього середовища під час війни та військових конфліктів</p> <p>5 листопада 2001 р. Генеральна Асамблея ООН оголосила 6 листопада кожного року Міжнародним днем попередження експлуатації навколишнього середовища під час війни та військових конфліктів (резолюція 56/4). Приймаючи це рішення, вона враховувала, що шкода, яка наноситься навколишньому середовищу під час військових конфліктів, ще довго після їх закінчення відчувається на стані екосистем і природних ресурсів і часто</p>	<p>виходить за межі національних територій та період життя одного покоління. Генеральна Асамблея послалась також на Декларацію тисячоліття ООН, в якій підкреслено необхідність вживати заходи з охорони спільного навколишнього середовища (Декларацію російською мовою Ви можете знайти за адресою http://www.un.org/russian/document/declarat/summitdecl.htm)</p>
Третій четвер листопада		<p align="center">Всесвітній день боротьби з палінням</p> <p>Цей день відзначається за ініціативою Міжнародного союзу боротьби з раком і має на меті нагадати курцям про шкідливість паління і закликати їх звільнити світ та навколишнє середовище від тю-</p>	<p>нюнового диму. В цей день проводяться акції, заходи, спрямовані на боротьбу з палінням, поширюється та видається спеціальна література з цього питання.</p>
Г Р У Д Е Н Ї	3 грудня	<p align="center">День боротьби з пестицидами</p> <p>Відзначається у день, коли в 1984 році на пестицидному заводі в Бхопалі (Індія) сталася екологічна катастрофа. Щоб привернути увагу до вирішення проблем, які виникають в результаті виробництва та застосування небезпечних хімічних речовин, Латиноамериканська мережа активістів проти пестицидів оголосила 3 грудня Днем боротьби з пестицидами, який незабаром став міжнародним. В цей день екологи усього світу прово-</p>	<p>дять акції та протести, нагадуючи про накопичення в навколишньому середовищі значної кількості шкідливих хімічних речовин, зокрема пестицидів, які акумулюються в навколишньому середовищі і накопичуються в організмах людей та тварин, спричиняючи важкі наслідки для їх здоров'я. (Детальніше про відзначення Дня боротьби з пестицидами та пестицидне забруднення див. http://www.dossier.kiev.ua/news/4.htm).</p>
	10 грудня	<p align="center">День прав людини</p> <p>4 грудня 1950 р. Генеральна Асамблея запропонувала всім державам та зацікавленим організаціям відмічати 10 грудня День прав людини (резолюція 423 (V) і посилити свої зусилля в цій сфері. Цей день знаменує прийняття Загальної декларації прав людини в 1948 році, беручи до уваги, що Декларація є важ-</p>	<p>ливим кроком вперед на шляху людського прогресу і повинна заслуговувати на увагу у всіх державах. (Резолюція 423 (V) Ви можете знайти за адресою http://www.un.org/russian/question/r423.pdf, Загальну декларацію прав людини — за адресою: www.un.org/russian/document/declarat/declhr.htm)</p>

СТРАТЕГИЧЕСКОЕ СОВЕЩАНИЕ СУДЕЙ ПРОШЛО ПОД ЭГИДОЙ ЮНЕП В НАЙРОБИ*

Всемирный симпозиум судей по устойчивому развитию прошел в Йоханнесбурге, Южная Африка, 18-20 августа 2002 года, в качестве параллельного мероприятия к Всемирному саммиту по устойчивому развитию. В симпозиуме приняли участие более 120 судей Верховных и Конституционных судов со всего мира. Судьи сформулировали Йоханнесбургские принципы и приняли решение о разработке трехгодичной программы в рамках Программы ООН по окружающей среде (ЮНЕП) по образованию судей в сфере экологического права. Эта программа будет включать в себя региональные и национальные симпозиумы судей, некоторые из которых прошли еще до встречи в Южной Африке.

ЮНЕП разработала проект Рабочего доклада о программе, который обсуждался на стратегическом совещании судей в Найроби (штаб-квартире ЮНЕП) 30-31 января 2003 года, накануне 22-ой сессии Совета управляющих ЮНЕП. В обсуждении приняли участие 15 председателей судов и других высокопоставленных судей, ранее участвовавших во Всемирном симпозиуме, представлявших разные регионы мира и судебные системы.

В соответствии с Рабочим докладом ЮНЕП, цель этого процесса — добиться более эффективного выполнения, соблюдения и применения национального экологического права “путем повышения потенциала критических групп, участвующих в этом процессе, а именно судей, прокуроров, работников правоприменения, юристов и групп защиты общественных интересов”. В программы включены региональные семинары по “обучению обучающихся”, за которыми последуют региональные, субрегиональные и национальные тренинги для судей и иных целевых групп; разработка обучающих материалов; подготовка научных докладов об основных тенденциях в экологической юриспруденции; дальнейшая разработка компьютерного судебного портала ЮНЕП-МСОП (Программа ООН по окружающей среде — Международный союз охраны

природы) для включения в него экологических судебных решений со всего мира.

15 наблюдателей — представителей гражданского общества участвовали в совещании наряду с судьями высших судебных инстанций. У них была возможность выступить и выразить свое мнение о роли и вкладе гражданского общества в этот процесс. В частности, юристы, защищающие общественные интересы (Ассоциация экологического права ЦВЕ и ННГ (ГУТА), ЭКО Форум, Всемирный экологический альянс), уже участвуют в разработке обучающих материалов, судебных справочников, руководств и собраний наилучшей практики. При наличии запросов, они могут оказывать консультационные услуги по вопросам соблюдения и применения права в сфере окружающей среды правительствам, судебным органам и другим заинтересованным сторонам. Они могут внести свой вклад и в разработку компьютерного судебного портала ЮНЕП-МСОП.

Был учрежден специальный Всемирный комитет судебной власти для координации деятельности программы на глобальном, региональном, субрегиональном и национальном уровнях по выполнению Йоханнесбургских принципов. ЮНЕП намерена тесно сотрудничать с глобальными и региональными организациями в рамках системы ООН и за ее пределами, а также с научным сообществом по разработке и реализации программы по укреплению потенциала судей, прокуроров, организаций гражданского общества, занимающихся мониторингом и внедрением экологических прав, для более активного и эффективного участия в обеспечении соблюдения экологического законодательства на национальном уровне.

ЮНЕП и МСОП согласились поддержать идею проведения Восточно-европейского симпозиума судей во Львове, Украина, 16-17 мая 2003 года, накануне Панъевропейской конференции министров “Окружающая среда для Европы”.

* Матеріал з сторінки Європейського ЕКО Форуму.
[HTTP://WWW.ECO-FORUM.ORG/NEWS/DIGESTS_R/NO59R.HTM](http://www.eco-forum.org/news/digests_r/NO59R.HTM)

*Анатолій Павелко,
спеціаліст з наукової і технологічної інформації БФ "Екоправо-Львів"*

Відходи електроніки — проблема України і світу

Електроніка — галузь, що швидко розвивається і оновлюється. Щорічно з'являються нові моделі комп'ютерів, мобільних телефонів, телевізорів та інших електронних приладів.

Старі моделі комп'ютерів, мобільних телефонів, телевізорів, програвачів компакт-дисків замінюються новими кілька разів на рік. Реклама закликає до купівлі нових супермодних моделей, хоча так звані "старі" були найновішими ще півроку тому. Як свідчать результати досліджень, в США та в Західній Європі середній термін використання комп'ютера складає 2-3 роки, мобільних телефонів — 2 роки. Результатом гонитви за модою стає велика кількість застарілої електроніки, що потрапляє у відходи.

Старі, непридатні для використання електронні прилади та їх запчастини називають відходами електроніки. На сьогодні відходи електроніки складають 4% побутових відходів і обсяги їх утворення стрімко зростають (наприклад, в Європі 5-7% на рік). Оцінити кількість накопичених відходів електроніки досить важко, проте в США їх кількість оцінюють в 5-7 млн. т, в Європейському Союзі — 6 млн. т.

За окремими прогнозами, протягом 1997–2004 рр. у США 315 млн. комп'ютерів перетворюються на відходи електроніки. В Німеччині щорічно до відходів потрапляє 250 тисяч тонн старих комп'ютерів.

Уряди заможних країн висловлюють занепокоєння. На сполох б'ють екологи і громадськість. Причина — швидке накопичення відходів електроніки та небезпечність відходів електроніки для здоров'я людини і довкілля.

Чому ж відходи електроніки вважаються такими небезпечними? Причиною цьому є отруйні та особливо отруйні речовини, що містяться в електронних приладах.

ОТРУЙНІ РЕЧОВИНИ, ЩО МІСТЯТЬСЯ В ВІДХОДАХ ЕЛЕКТРОНІКИ

Серед отруйних речовин, що містяться в відходах електроніки, найбільш небезпечними є:

- **свинець.** Міститься в екранах, мікросхемах, друкуючих платах комп'ютерів та інших деталях електронної техніки. Свинець є однією з найбільш отруйних речовин. Вражає центральну та периферичну нервові системи, систему кровообігу, нирки та репродуктивну систему людини. Свинець здатний мігрувати екологічними ланцюгами та накопичуватись в живих організмах.
- **кадмій.** Отруйний, міститься в резисторах, інфрачервоних детекторах, напівпровідниках та електронно-променевих приладах. Використовується також як стабілізатор в пластмасах. Здатний накопичуватись в тканинах людини, зокрема, у нирках.
- **ртуть.** Отруйна речовина, що легко проникає крізь клітинну мембрану, спричиняє різного роду отруєння та здатна вражати ДНК клітини. Впливає на головний мозок (особливо в дітей), зір, та на нервову сис-

тему загалом. Ртуть здатна до накопичення в організмі. Міститься в термостатах, датчиках, реле, вмикачах, лампах, мобільних телефонах, батареях, плоских екранах.

- **хром шестивалентний** — використовується як протикорозійне покриття.
- **пластмаси, включаючи ПВХ** (полівінілхлориди). ПВХ складають близько 26% пластмас електроніки за об'ємом. Використовуються як ізоляція в кабелях, в корпусах електроніки. В останніх моделях ПВХ замінюються менш шкідливими АБС пластмасами. ПВХ та інші хлорвмісні пластмаси роблять надзвичайно небезпечними операції з переробки відходів електроніки, оскільки при їх спалюванні виділяються діоксини.
- **бромовані інгібітори горіння (БІГ)**. Містяться в корпусах електроніки та в платах. Знижують небезпеку займання електронних приладів. В ЄС заплановано заборонити виробництво деяких видів БІГ. Серед бромованих інгібіторів горіння особливо небезпечними вважаються полібромовані дифеніл ефіри та полібромовані біфеніли.
- **барій**. Використовується в електронно-променевих трубках для захисту людини від випромінювання. Згідно деяких досліджень, короткочасні впливи барію на живі організми можуть викликати пухлини мозку, м'язову недостатність, ушкоджувати серце, печінку, селезінку.

СПОСОБИ ПОВОДЖЕННЯ З ВІДХОДАМИ ЕЛЕКТРОНІКИ

Найбільш розповсюдженим способом поводження з відходами електроніки є їх захоронення на сміттєзвалищах. Цей спосіб не вирішує проблему відходів електроніки, а лише просторово зміщує її в місцевість розташування сміттєзвалищ. Сміттєзвалища стають джерелом забруднення оточуючих територій, адже всі вище перераховані отруйні речовини потрапляють в ґрунт, підземні води, і, в свою чергу, можуть потрапляти до організму людини з питною водою, а також з продуктами харчування.

Так, не є таємницею той факт, що в безпосередній близькості від Львівського сміттєзвалища вирощуються овочі, які можуть потрапити на стіл кожного львів'янина. Дані західних вчених свідчать, що основна частка забруднення сміттєзвалищ важкими металами обумовлена

захороненням на них відходів електроніки. На Заході сміттєзвалища, в більшості, добре ізольовані від контактів з підземними водами та ґрунтами прилеглих територій. Цього не скажеш про Україну, де більшість звалищ не тільки не ізольовані від довкілля, але й часто давно виробили свій ресурс.

Спалювання відходів на сміттєспалювальних заводах — це ще один спосіб завдання шкоди людині і довкіллю. Результатом спалювання відходів електроніки є утворення отруйних речовин. Це — діоксини і фурани. Вони здатні викликати пошкодження на генному рівні. Діоксини і фурани утворюються внаслідок спалювання пластмас та бромованих інгібіторів горіння. Мідь, яка міститься в дротах та контактах, прискорює процес утворення отруйних сполук. Появу білих ведмедів-гермафродитів на Півночі пов'язують із впливом діоксинів. Викиди сміттєспалювальних заводів містять вуглекислий газ (спричиняє парниковий ефект), оксиди азоту та сірки (причини утворення кислотних дощів). З викидами сміттєспалювальних заводів до атмосфери потрапляє також значна кількість важких металів.

Переробка вважається одним з найбільш перспективних способів поводження з відходами електроніки. Однак, економічна привабливість переробки є досить низькою через дорожнечу робочої сили в заможних країнах, трудомісткість переробних операцій та наявність у складі електроніки шкідливих для людини і довкілля речовин. Існує велика кількість фірм, що спеціалізуються на переробці відходів електроніки, проте більшість з них здійснює переробні операції в країнах третього світу.

Переробка електроніки в країнах третього світу розглядається фірмами як дуже вигідна діяльність. Причиною цьому є дешевизна робочої сили та відсутність або недосконалість екологічного регулювання. Владні органи бідних країн часто не можуть або не бажають контролювати діяльність, що подається під назвою "переробка".

Переробка відходів електроніки в країнах "третього світу" виглядає наступним чином:

- частина застарілої техніки, придатної до використання, продається на внутрішніх ринках країн "третього світу";
- частина електроніки розбирається на окремі деталі. В подальшому деталі збуваються на внутрішніх ринках як запчастини, а також з

них збирають “нову” електроніку;

— значні обсяги електроніки піддають захороненню в країнах третього світу, а в країні-експортері відходів фірми, що здійснює вивіз електроніки, заявляють про переробку.

Широкий розголос у вітчизняній пресі отримали факти виявлення медичних відходів, які направлялися в Україну під виглядом гуманітарної допомоги. Чи контролюються надходження електроніки у вигляді допомоги? Представники американських компаній-виробників електроніки відкрито закликають: “якщо у вас вдома є застарілий комп’ютер — подаруйте його гуманітарній місії”. Дещо застаріла, придатна до використання електроніка дійсно може бути у пригоді для людей і організацій в бідних країнах. Проте постає необхідність визначення, наскільки застарілою і чи взагалі придатною для використання є дарована електроніка. Хто може поручитися, що ввезені електронні прилади, з огляду на непридатність для використання, відразу ж не потраплять на сміттєзвалища?

ЩО МОЖНА ЗРОБИТИ ДЛЯ РОЗВ’ЯЗАННЯ ПРОБЛЕМИ ВІДХОДІВ ЕЛЕКТРОНІКИ?

Країни, які є найбільшими користувачами електроніки, наразі не винайшли ефективних способів повторного використання чи переробки відходів електроніки. Це пов’язано, в першу чергу, з дорожнечою переробки відходів електроніки, а також небезпекою, яку становлять відходи електроніки для людини і довкілля. Єдиним способом уникнути проблем, пов’язаних з небезпекою переробки або повторного використання відходів електроніки, є перехід до виробництва електроніки з матеріалів, які не становлять небезпеки для людини і довкілля.

Фахівці вимушені були шукати шляхи, якими можна було б змусити фірми переходити до виробництва безпечної електроніки. Зараз найбільші надії покладаються на так звану “продовжену відповідальність виробника”.

Суть цього методу полягає у встановленні відповідальності виробника електроніки не лише за її випуск. Виробник повинен також відповідати за електроніку, яка відпрацювала свій ресурс, застаріла, або перетворилась на непридатну для використання — тобто за відходи електроніки.

В багатьох країнах світу стосовно забруднення довкілля діє принцип “забруднювач платить”. Згідно цього принципу, відповідальність за відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок негативного впливу на людей і довкілля, значною мірою покладається на того, хто чинить цей вплив. Ставки плати за забруднення довкілля в західних країнах досить високі, тому виробник, відповідальний за небезпечні відходи електроніки, буде вимушений сплачувати значні суми в якості відшкодування. Важливим є також врахування небезпечності видів відходів електроніки та їх складових. За умови перекладення виробником витрат з відшкодування наслідків негативного впливу на споживача через підвищення цін, відбудеться підвищення цін на небезпечну електроніку. Наслідком такого підвищення стане зниження конкурентних переваг більш небезпечної для довкілля електроніки. Тягар сплачуваних сум та втрата конкурентних переваг змушуватиме виробника до пошуку нових конструкторських рішень, до впровадження у виробництво електроніки, яка буде відповідати наступним вимогам:

1. Електроніка не буде містити надзвичайно небезпечних для людини та довкілля речовин і матеріалів. Небезпечні матеріали, наскільки це можливо, замінять безпечними.

2. Завдяки новим технічним рішенням відходи електроніки стануть придатними для переробки із можливістю повторного використання вилучених матеріалів.

Вже сьогодні деякі виробники використовують деталі, що містяться в відходах електроніки. Шляхом повторного використання деталей виробник може здешевити електронні вироби і, водночас, відшкодувати частину коштів, витрачених на збір, переробку та захоронення відходів електроніки.

Фірми-виробники електроніки чутливо реагують на тиск з боку державних органів, а також на думку громадськості стосовно проблеми відходів електроніки. Принцип “продовженої відповідальності виробника” вже діє в країнах Європи, незабаром він буде впроваджений в Японії. Проте навіть в країнах, де “продовжена відповідальність виробника” не введена в практику, фірми під тиском громадської думки змушені започатковувати програми для розв’язання проблеми відходів електроніки. В США деякі фірми-виробники електроніки, наприклад Hewlett-Packard та IBM, Sharp, Sony

а також сітка роздрібної торгівлі Best Buy пропонують прийняти від населення комп'ютери, мобільні телефони та іншу електроніку. За приймання споживач повинен сплатити фірмі певну суму (до 30 дол. США за комп'ютер, зданий фірмі Hewlett-Packard). Ці кошти повинні витратитись на переробку електроніки. Проте існує небезпека, що переробка може полягати і у вивезенні відходів електроніки до країн "третього" світу.

Як вирішується проблема відходів електроніки в Україні? Хоча в Україні і застосовується принцип "забруднювач платить", ми не захищені від ввезення відходів електроніки з-за кордону, особливо під виглядом гуманітарної допомоги. В Україні не діє "продовжена відповідальність виробника". Більшість електроніки захоронюється на сміттєзвалищах без додержання вимог екологічної безпеки, що диктуються наявністю в відходах електроніки особливо небезпечних речовин. Програми, які передбачають приймання виробником від споживачів відходів електроніки, не матимуть успіху через небажання споживачів додатково платити за здане сміття.

Ми повинні шукати шляхи, які б давали можливість вирішити проблему відходів електроніки найбільш ефективно і дешево. Такими шляхами можуть бути:

- встановлення "продовженої відповідальності виробника" для фірм, що здійснюють виробництво електроніки в Україні та ввозять електроніку в Україну;
- посилення митного контролю та створення критеріїв визначення відходів електроніки для створення перешкод їх ввезенню в Україну;
- створення системи відокремленого збору відходів електроніки, що полегшить та здешевить процес їх переробки;
- введення спеціального екологічного податку на електроніку, кошти від якого будуть витрачатись на переробку відходів електроніки.

Існують і інші можливі шляхи вирішення проблеми. Проте для їх пошуку і втілення необхідна державна політика, спрямована на забезпечення безпеки держави і запобігання перетворенню України на смітник електроніки.

При підготовці матеріалу були використані дані Silicon Valley Toxic Coalition, Deutsche Welle, Basel Action Network.

ЕКОЛОГІЧНІ

ТАЙЛАНД ПЕРЕТВОРЮЄТЬСЯ НА ЕЛЕКТРОННИЙ СМІТНИК ДЛЯ УСЬОГО СВІТУ

Більше 100 контейнерів з використаними електронними приладами та запчастинами були вивантажені нещодавно в порту Бангкока без реєстрації власника. Софон Татічотфан, директор відділу небезпечних речовин та управління відходами Департаменту контролю за забрудненням, повідомив, що електронне сміття ввозиться до країни з допомогою "деяких сумнівних тайландських бізнесменів". Він повідомив, що ці люди створюють фірми, які після прибуття електронних відходів або зникають, або проголошують себе банкрутами.

При ввезенні електронних відходів вони використовують недосконалість тайландського законодавства, яке передбачає, що товар, який понад 60 днів знаходиться в порту, автоматично переходить у власність держави. "Проблема полягає в тому, що ці відходи вимагають спеціального розміщення для захисту довкілля і населення" — заявив Татічотфан.

Експорт електронних відходів у країни, що розвиваються, є розповсюдженою практикою для багатьох компаній з країн, суворі національні закони про поводження з відходами яких спрямовані на захист людини і довкілля.

(за матеріалами The Nation)

* * *

Група вчених з Університету об'єднаних націй в Токіо під керівництвом Еріка Вільямса підрахувала кількість сировини і матеріалів, що витрачаються при виробництві звичайної мікросхеми вагою 2 грами.

Виявилось, що на її виробництво витрачається 1,6 кг викопного палива, 72 г хімічних реагентів та 32 л води. Тобто, за майже невагомими елементами мобільних телефонів, комп'ютерів та інших приладів приховуються гори матеріалів, багато з яких в жодному разі не можна вважати цілком безпечними для довкілля. На думку вчених, у спробі створити справжні "зелені", тобто екологічно безпечні мікросхеми,

ПРОБЛЕМИ І СВІТ

розробники повинні в більшій мірі зосереджуватись не на зниженні власного енергоспоживання мікросхем, а на зниженні енерговитрат, необхідних для їх виробництва. Для виробництва надчистого кремнію необхідно в 160 разів більше енергії, ніж на виробництво звичайного. На це йде більше половини усієї енергії, що витрачається в процесі виробництва однієї мікросхеми. За весь час своєї роботи мікросхема витратить в 4 рази менше енергії. В процесі виробництва мікросхем витрачається значно більше хімічних реагентів, ніж при виробництві звичайної продукції. Їх маса перевищує масу кінцевого продукту більш ніж у 600 разів. Для порівняння, при виробництві автомобілів цей показник приблизно рівний 2.

Не можна сказати, що виробників напівпровідникової продукції не цікавили питання вартості вихідних матеріалів та їх наступної утилізації, але дуже рідко можна зустріти докладний аналіз всіх аспектів виробництва напівпровідників — вважають Вільямс і його колеги.

(за матеріалами *Cnews*)

ЧЕТВЕРТА ЧАСТИНА РОСЛИН ПЛАНЕТИ ЗНАХОДИТЬСЯ ПІД ЗАГРОЗОЮ ЗНИКНЕННЯ

Щонайменше кожному четвертому виду рослин на нашій планеті загрожує вимирання — до такого висновку дійшли працівники Центру збереження тропіків при університеті Дьюка в Даремі (штат Північна Кароліна, США) Найджел Пітмен та Пітер Йоргенсен, що опублікували свої дослідження в американському науковому журналі "Science". До цього часу вважалося, що під загрозою зникнення знаходяться 13 % видів рослин.

Причину зникнення видів вчені пов'язують зі швидким знищенням природи, перш за все, в тропічних країнах. Наприклад, в Екваторі, за даними Пітмена та Йоргенсена, під загрозою перебувають вже 83% видів рослин. Багато з них безповоротно зникнуть вже протягом кількох наступних років. Порятунку зникаючих видів рослин можливий лише в разі посилення контролю за здійсненням природоохоронних заходів. За підрахунками вчених, це стане

можливим при умові, що на охорону кожного виду виділятиметься 100 доларів США на рік. Оскільки під загрозою зникнення на Землі перебуває 121 тисяча видів рослин, то йдеться про суму близько 12 мільйонів доларів.

(за матеріалами *Німецької хвилі*)

* * *

Якщо глобальне потепління не припиниться, то білі ведмеді можуть зникнути вже через 100 років. Найбільшому з сухопутних хижаків планети необхідна плавуча крига, з якої він полює на тюленів. Вже сьогодні канадські ведмеді, що живуть у Гудзоновій затоці, починають відчувати на собі кліматичні зміни.

Вчені твердять, що кожні 10 років площа арктичного крижаного покриву скорочується на 9%. Вже до середини нашого сторіччя, вважають спеціалісти, влітку в цьому регіоні крижаного покриву може взагалі не бути.

Доктор Ендрю Дороша з університету Альберти в Едмонтоні (Канада), використавши наукові дані, спробував передбачити майбутнє білого ведмеда. Він вважає, що цей вид може зникнути вже до кінця нинішнього сторіччя, якщо, звичайно, темпи глобального потепління не уповільняться. "Білі ведмеді — це тварини, саме існування яких залежить від морської криги, — говорить він. — Зі змінами системи утворення криги можна очікувати фундаментальних змін в екології білого ведмеда. Якщо морська крига буде зникати, зникати будуть і білі ведмеді".

Білі ведмеді — унікальні тварини, ідеально адаптовані до життя в Арктиці. Основу їх раціону складають тюлені. Плавучу кригу вони використовують як платформи, з яких і засікають потенційну жертву.

Британський полярний експерт доктор Пітер Уодхемс з Кембріджського університету стверджує, що майбутнє цих хижаків виглядає досить похмурим, якщо вони не змінять своїх кулінарних уподобань.

"Може статися так, що білі ведмеді адаптуються до нових умов існування, як це зробили бурі ведмеді на Алясці, що пристосувались до споживання лосося, що живе у гірських струмках, і сухопутної здобичі", — говорить він.

(за матеріалами *DELFI*)

Підбірка підготована А. Павелко

ECO-WEB

ІНФОРМАЦІЯ НА САЙТАХ З ПИТАНЬ ВІДХОДІВ

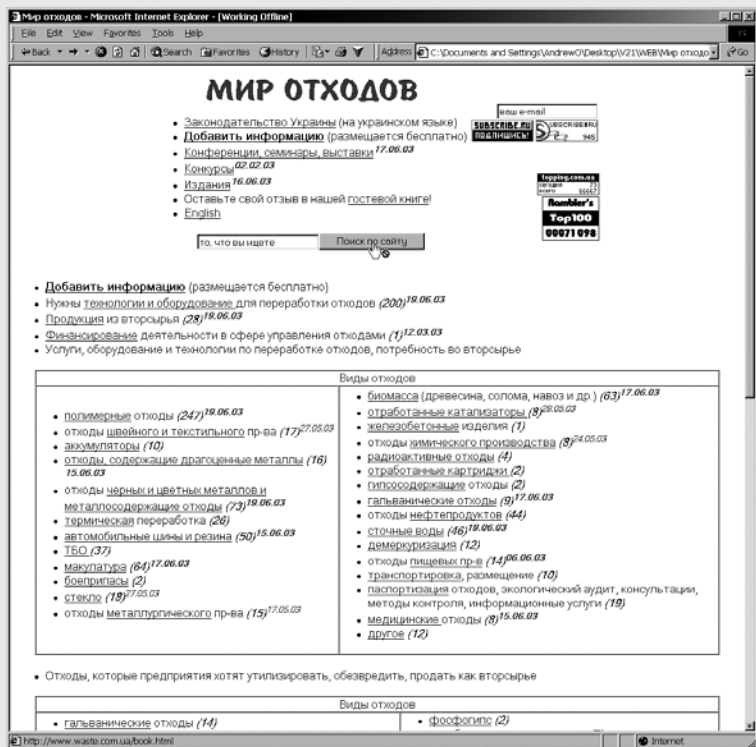
WWW.SVTC.ORG

Сайт Silicon Valley Toxic Coalition. Сайт присвячений впливу електронних відходів на людину і довкілля. На сайті ви зможете ознайомитись з інформацією про електронну продукцію, отруйні речовини, що містяться в електроніці, їх вплив на здоров'я людини, обсяги утворення електронних відходів та можливі шляхи розв'язання цієї проблеми. На сторінці міститься також інформація про нормативні акти ЄС та США, які регулюють відносини в галузі поводження з електронними відходами.

WWW.WASTE.COM.UA

Сайт створений в рамках проекту Харківської обласної громадської організації "Незалежне агентство екологічної інформації". В рубриках сайту міститься інформація про організації, що займаються діяльністю, пов'язаною з переробкою, повторним використанням, зменшенням обсягів утворення відходів, фінансуванням діяльності у сфері управління відходами. На сторінці — контактна інформація з вказаними поштовими та електронними адресами, телефонами зацікавлених організацій.

Вісник Екологічної Адвокатури

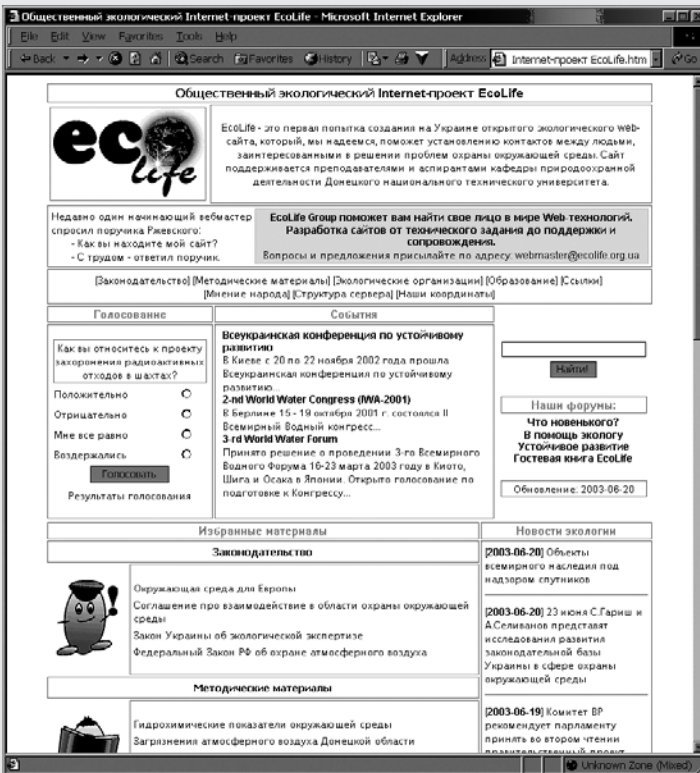

NUCLEARWASTE.REPORT.RU

Интернет-портал, присвячений проблемі радіоактивних відходів. В рубриках порталу — новини, організації (національні, міжнародні), книги, періодика, довідники, словники, законодавство Росії та інші матеріали, пов'язані з проблематикою радіоактивних відходів. Портал містить велику кількість посилань на Інтернет-сторінки, де Ви зможете знайти необхідну інформацію в цій сфері.

WWW.ECOLIFE.ORG.UA

Екологічна веб-сторінка, що підтримується викладачами і аспірантами Донецького національного технічного університету. На сторінці — різноманітна екологічна інформація: від екологічних новин до списку екологічних організацій з інформацією про їх діяльність. В рубриці "Методичні матеріали" Ви зможете ознайомитись з екологічними нормативами (вмісту забруднюючих речовин у воді, повітрі, ґрунтах), статистичними даними, властивостями деяких забруднюючих речовин, а також публікаціями на цю тематику. На окрему увагу заслуговує рубрика "законодавство", де розміщені міжнародні, українські та російські нормативно-правові акти у галузі охорони довкілля і екологічних прав людини.

Огляд сторінок підготовлений
А. Павелко

Постанова Верховної Ради України “Про рекомендації парламентських слухань щодо дотримання вимог природоохоронного законодавства в Україні”

Верховна Рада України постановляє:

1. Схвалити рекомендації парламентських слухань щодо дотримання вимог природоохоронного законодавства в Україні (додаються).
2. Кабінету Міністрів України до 1 березня 2004 року поінформувати Верховну Раду України про стан реалізації рекомендацій парламентських слухань щодо дотримання вимог природоохоронного законодавства в Україні.
3. Контроль за виконанням цієї Постанови покласти на Комітет Верховної Ради України з питань екологічної політики, природокористування та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи.
4. Управлінню справами Верховної Ради України разом з Комітетом Верховної Ради України з питань екологічної політики, природокористування та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи протягом березня 2003 року забезпечити в установленому порядку видання збірки матеріалів парламентських слухань щодо дотримання вимог природоохоронного законодавства в Україні.

Голова Верховної Ради України **В. ЛИТВИН**
м. Київ, 20 лютого 2003 року, № 565-IV

СХВАЛЕНО
Постановою ВР України
від 20 лютого 2003 року
№ 565-IV

Рекомендації парламентських слухань щодо дотримання вимог природо- охоронного законодавства в Україні

Учасники парламентських слухань, які відбулися 13 січня 2003 року, обговоривши стан дотримання вимог природоохоронного законодавства, відзначають, що в Україні в цілому створено законодавчу базу для охорони, використання та відтворення природних ресурсів, енерго- та ресурсозбереження, ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру. Її розвиток та вдосконалення в останні роки продовжувалися. Ратифіковано ряд міжнародних конвенцій, угод та інших договорів, затверджено важливі нормативно-правові акти і програми.

Разом з тим природоохоронне законодавство ще не забезпечує повною мірою потреб суспільства, а механізми його реалізації не розвинуті. Вжиті заходи щодо удосконалення природоохоронного законодавства, забезпечення державного контролю за його дотриманням є недостатніми.

Схвалені Постановою Верховної Ради України від 7 грудня 2000 року “Рекомендації парламентських слухань щодо дотримання вимог екологічного законодавства в Україні, напрямів реалізації та вдосконалення екологічної політики” виконані не в повному обсязі.

Екологічна ситуація залишається вкрай

складною, навантаження на навколишнє природне середовище зростає. Забруднення і виснаження природних ресурсів продовжує загрожувати здоров'ю населення, екологічній безпеці та економічній стабільності держави. Водночас має місце тенденція до збільшення порушень вимог природоохоронного законодавства як підприємствами, установами й організаціями, так і органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, а також громадянами.

Недостатньо уваги приділяється охороні земельних ресурсів, раціональному їх використанню, збереженню та відтворенню родючості ґрунтів. Земельна реформа здійснюється без урахування екологічних вимог. Зростають площі еродованих земель, посилюються процеси підкислення, засолення, ущільнення, підтоплення, забруднення та засмічення ґрунтів, зменшується вміст гумусу.

В населених пунктах скорочуються площі зелених насаджень, руйнуються системи захисних лісових смуг вздовж залізниць, автомобільних шляхів та каналів. У лісогосподарській діяльності залишається низьким рівень використання природозберігаючих технологій. Серйозною проблемою є боротьба з шкідниками та хво-

робами лісу, особливо в лісах сфери управління Міністерства аграрної політики України. Збільшуються випадки несанкціонованих рубок. Лише в 2002 році через самовільні рубки лісу в Карпатському регіоні державі завдано збитків на суму понад 10 млн. гривень, з яких відшкодовано лише 1,7 відсотка.

Не здійснюються належні заходи щодо забезпечення науково обґрунтованого рівня відтворення і раціонального використання тваринного світу. Гострою проблемою залишається браконьєрство, яке набуває дедалі організованішого характеру.

Водні ресурси використовуються нераціонально, продовжуються їх забруднення та виснаження. Існуючі очисні споруди працюють неефективно, почастишали аварійні скиди забруднених зворотних вод. Продовжує зростати диспропорція між потужностями водопостачання та водовідведення.

Відсутній належний контроль за дотриманням режиму використання водоохоронних зон та прибережних захисних смуг. Масового характеру набуло невиконання вимог Водного кодексу України у частині обмеження господарської діяльності у водоохоронних зонах та прибережних захисних смугах. Здійснюються їх забудова та розорювання, знищуються лісові насадження.

Кабінетом Міністрів України до цього часу не визначений на державному рівні механізм надання водних об'єктів в оренду, що призводить до повного ігнорування місцевими органами влади вимог природоохоронного законодавства, самочинного розпорядження водними об'єктами загальнодержавного значення.

Видобування корисних копалин у багатьох випадках здійснюється без ліцензій, гірничих та земельних відводів, затримується або зовсім не проводиться рекультивация земель. На діючих родовищах повсюдно не виконуються передбачені у ліцензіях умови користування надрами. Використання підземних вод часто здійснюється без відповідних проектів, дозволів на спеціальне водокористування, технічних паспортів свердловин.

Забруднення атмосферного повітря в більшості міст по окремих показниках перевищує встановлені нормативи. Зростає частка автотранспорту в загальному забрудненні атмосфери. Розмір плати за викиди не стимулює підприємства до впровадження природоохоронних заходів.

Залишається невирішеною проблема збирання, обробки, знешкодження та видалення відходів. Зростає засміченість територій побутовими відходами.

Такий стан охорони навколишнього природного середовища, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки обумовлений рядом факторів.

Через незавершеність і непослідовність адміністративної реформи призупинилася розробка національної екологічної стратегії та впровадження системи інтегрованого управління природними ресурсами, посилюється відомчий підхід в управлінні, нарощується дублювання функцій державного контролю. Постійні структурні та кадрові зміни в Міністерстві екології та природних ресурсів України призводять до зниження ефективності його діяльності, послаблення кадрового потенціалу, втрати здобутків минулих років.

Існуючі економічні механізми природокористування не стимулюють раціонального використання природних ресурсів, забезпечення їх охорони та відтворення. Недосконала система адміністративних санкцій за порушення природоохоронного законодавства призводить до безвідповідальності керівників підприємств, установ і організацій. Діючі штрафні санкції за забруднення довкілля не забезпечують стимулів до технологічних змін, інновацій, впровадження ресурсозберігаючих технологій.

Державні природоохоронні програми виконуються незадовільно. Їх реалізація систематично не забезпечується достатніми фінансовими ресурсами як на державному, так і на місцевому рівнях. Виконання заходів з охорони та відтворення природних ресурсів майже повністю ігноруються суб'єктами господарювання і перекладаються на державний та місцевий бюджети.

Контроль за дотриманням природоохоронного законодавства здійснюється незадовільно на всіх рівнях. Державна виконавча служба Міністерства юстиції України не завжди забезпечує примусове стягнення з винних збитків, завданих державі за порушення природоохоронного законодавства.

Гармонізація національного природоохоронного законодавства із законодавством Європейського Союзу здійснюється непослідовно. Нагальною потребою є впровадження міжнародних стандартів ISO-14000.

Не досить ефективно використовується потенціал співпраці з міжнародними організаціями екологічного спрямування. Реалізація проектів міжнародної технічної допомоги здійснюється безсистемно і без достатнього контролю. Виконання зобов'язань щодо міжнародних договорів України у сфері охорони навколишнього природного середовища, природокористування та забезпечення екологічної

безпеки організаційно та фінансово не забезпечено.

Зважаючи на те, що реалізація державної екологічної політики потребує створення цілісної системи заходів правового, економічного, соціального, освітнього, інформаційно-пропагандистського та організаційного характеру, Верховна Рада України рекомендує:

1. Кабінету Міністрів України:

1) забезпечити виконання в повному обсязі рекомендацій, затверджених постановами Верховної Ради України "Про рекомендації парламентських слухань щодо дотримання вимог екологічного законодавства в Україні, напрямів реалізації та вдосконалення екологічної політики" від 7 грудня 2000 року та "Про інформацію Кабінету Міністрів України про здійснення державної політики щодо виконання законів України "Про природно-заповідний фонд України" і "Про охорону культурної спадщини" та дотримання посадовими особами вимог чинного законодавства стосовно Національного заповідника "Хортиця" й інших історико-культурних заповідників і об'єктів природно-заповідного фонду" від 12 вересня 2002 року;

2) протягом року здійснити заходи щодо прискорення реалізації адміністративної реформи з метою створення державної системи інтегрованого управління природними ресурсами, підвищення ефективності їх охорони та відтворення;

3) до 1 січня 2004 року забезпечити створення єдиної системи державного контролю за використанням природних ресурсів та охороною навколишнього природного середовища;

4) з метою формування сучасної екологічної політики на засадах сталого розвитку розробити та внести на розгляд Верховної Ради України:

до 1 липня 2003 року проект Національної екологічної стратегії України;

до 1 листопада 2003 року проект Стратегії сталого розвитку України;

5) до 1 січня 2004 року розробити та затвердити Державну програму моніторингу навколишнього природного середовища, передбачивши відповідні бюджетні асигнування за рахунок коштів Державного бюджету України;

6) до 1 січня 2004 року забезпечити створення системи державних кадастрів природних ресурсів;

7) у 2003 – 2004 роках завершити розроблення державних басейнових програм охорони, використання та відтворення водних ресурсів;

8) протягом 2003 року внести на розгляд Верховної Ради України проекти законів України:

про затвердження Загальнодержавної програми охорони земель;

про Національну концепцію впровадження екологічно безпечних технологій;

про комплексну Загальнодержавну програму зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС;

про статус об'єкта "Укриття" і створення екологічно безпечної інфраструктури його експлуатації;

9) до 1 січня 2005 року внести на розгляд Верховної Ради України проект Екологічного кодексу України;

10) при розробці проекту Державного бюджету України на 2004 рік передбачити:

використання у повному обсязі коштів від збору за спеціальне використання природних ресурсів на їх охорону та відтворення;

забезпечення у видатках відповідних головних розпорядників бюджетних коштів за окремими кодами програмної класифікації коштів на фінансування:

– Національної програми екологічного оздоровлення басейну Дніпра та поліпшення якості питної води;

– Загальнодержавної програми поводження з токсичними відходами;

– Загальнодержавної програми формування національної екологічної мережі;

– Державної програми "Ліси України" на 2002 – 2005 роки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2002 року;

– Програми будівництва лісових доріг і впровадження природозберігаючих технологій лісозаготівель в гірських умовах Закарпаття, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 23 квітня 1999 року;

– виділення коштів на впровадження природозберігаючих технологій відповідно до Закону України "Про мораторій на проведення суцільних рубок на гірських схилах в ялицево-букових лісах Карпатського регіону";

11) до 1 липня 2003 року запровадити механізм індексації нормативів зборів за використання природних ресурсів та забруднення навколишнього природного середовища;

12) до 1 січня 2004 року розробити економічні механізми стимулювання ощадливого використання природних ресурсів, реалізації природоохоронних заходів, впровадження альтернативних видів енергії та екологічно безпечних технологій;

13) до 1 травня 2003 року встановити порядок надання водних об'єктів в оренду відповідно до Водного кодексу України;

14) забезпечити виконання фінансових зобов'язань України щодо міжнародних до-

говорів у сфері охорони навколишнього природного середовища, природокористування та забезпечення екологічної безпеки;

15) вжити заходів щодо недопущення реалізації господарських проектів за рахунок територій природно-заповідного фонду, посилити режим охорони об'єктів природно-заповідного фонду;

16) щорічно інформувати Верховну Раду України про діяльність органів виконавчої влади з питань дотримання вимог природоохоронного законодавства.

2. Міністерству екології та природних ресурсів України:

1) забезпечити всі передбачені законодавством заходи щодо державного контролю за дотриманням вимог природоохоронного законодавства в межах своїх повноважень;

2) до 1 липня 2003 року розробити та затвердити комплексний план науково-технічних заходів реалізації Загальнодержавної програми охорони та відтворення довкілля Азовського і Чорного морів;

3) спільно з Національною академією наук України розробити систему науково обґрунтованих екологічних нормативів;

4) спільно з Державним комітетом України з питань технічного регулювання та споживчої політики надати пропозиції Кабінету Міністрів України щодо впровадження стандартів ISO-14000;

5) здійснити підготовчі заходи щодо запровадження екологічного аудиту і страхування;

6) поліпшити координацію впровадження міжнародних програм екологічного спрямування в Україні.

3. Міністерству екології та природних ресурсів України, Міністерству аграрної політики України, Державному комітету лісового господарства України вжити передбачених законодавством заходів щодо:

1) охорони і відтворення диких тварин, водних живих ресурсів, птахів;

2) впорядкування системи розподілу мисливських угідь, удосконалення організації любительського і спортивного рибальства та полювання;

3) викорінення браконьєрства.

4. Міністерству аграрної політики України, Міністерству екології та природних ресурсів України, Міністерству промислової політики України, Міністерству охорони здоров'я України до 1 січня 2004 року поінформувати Верховну Раду України про здійснення заходів щодо утилізації непридатних та заборонених до використання пестицидів.

5. Міністерству юстиції України забезпечи-

ти підвищення ефективності роботи Державної виконавчої служби щодо примусового відшкодування збитків та стягнення штрафів за порушення природоохоронного законодавства.

6. Міністерству палива та енергетики України до 1 травня 2003 року поінформувати Верховну Раду України про організаційно-правові засади забезпечення екологічної та радіаційної безпеки на території Севастопольського інституту ядерної енергії та промисловості.

7. Міністерству екології та природних ресурсів України, Міністерству освіти і науки України, Державному комітету інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України:

1) запровадити систему екологічного виховання та освіти, інформування населення щодо стану навколишнього природного середовища, раціонального використання та відтворення природних ресурсів;

2) розширити використання можливостей засобів масової інформації щодо популяризації екологічних знань шляхом створення спеціальних теле- та радіопрограм, видання відповідної літератури;

3) відновити у шкільних програмах дисципліну "екологія" та забезпечити введення в програми вищих навчальних закладів предмета "Загальна та фахова екологія".

8. Генеральній прокуратурі України посилити нагляд за дотриманням природоохоронного законодавства України та щорічно інформувати про це Верховну Раду України.

9. Міністерству освіти і науки України розглянути доцільність створення національного центру підготовки економістів-екологів.

10. Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласним, Київській та Севастопольській міським державним адміністраціям, органам місцевого самоврядування:

1) забезпечити розробку та затвердження регіональних програм охорони навколишнього природного середовища та раціонального використання природних ресурсів;

2) забезпечити залучення коштів місцевих бюджетів на природоохоронні заходи, зокрема фінансування будівництва та реконструкції очисних споруд, розроблення проектів водоохоронних зон;

3) спрямувати діяльність територіальних органів та інспекцій у галузі охорони навколишнього природного середовища на активізацію співпраці з громадськими інспекторами, неурядовими організаціями та громадянами.

Офіційне опублікування:
Голос України, 18.03.2003 № 52

**НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ В СФЕРІ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ,
ЩО ПРИЙНЯТІ ВЗІМКУ 2002-2003 РОКУ***

Верховна Рада України	
Закон від 2002.12.25, № 359-IV	“Про внесення змін до Закону України “Про металобрухт”
Постанова Верховної Ради від 2002.12.25, № 358-IV	“Про проведення парламентських слухань “Підтоплення земель в Україні: проблема та шляхи подолання”
Постанова Верховної Ради від 2002.12.25, № 351-IV	“Про проведення парламентських слухань щодо дотримання природоохоронного законодавства України”
Закон від 2002.12.26, № 382-IV	“Про ратифікацію Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Словацької Республіки про співробітництво і взаємну допомогу у разі виникнення надзвичайних ситуацій”
Закон від 2002.12.26, № 394-IV	“Про внесення зміни до статті 255 Кодексу України про адміністративні правопорушення”
Закон від 2003.01.16, № 450-IV	“Про ратифікацію Угоди між Кабінетом Міністрів України і Урядом Республіки Польща про співробітництво та взаємну допомогу в галузі попередження катастроф, стихійних лих, інших надзвичайних ситуацій та ліквідації їх наслідків”
Постанова Верховної Ради від 2003.01.16, № 439-IV	“Про прийняття за основу проекту Закону України про землеустрій”
Постанова Верховної Ради від 2003.01.16, № 458-IV	“Про направлення на повторне перше читання проекту Закону України про внесення змін до Закону України “Про охорону навколишнього природного середовища”
Закон від 2003.02.06, № 486-IV	“Про рибу, інші водні живі ресурси та харчову продукцію з них”
Постанова Верховної Ради від 2003.02.06, № 494-IV	“Про заходи Кабінету Міністрів України щодо виконання законодавства України про мінімізацію збитків від руйнівної дії паводків і повеней, захист населених пунктів, народногосподарських об’єктів і земель від шкідливої дії вод”
Закон від 2003.02.20, № 552-IV	“Про внесення зміни до статті 77 1 Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо відповідальності за самовільне випалювання сухої рослинності або її залишків”
Постанова Верховної Ради від 2003.02.20, № 565-IV	“Про рекомендації парламентських слухань щодо дотримання вимог природоохоронного законодавства в Україні”
Постанова Верховної Ради від 2003.02.20, № 579-IV	“Про прийняття за основу проекту Закону України про внесення змін до Закону України “Про державне регулювання видобутку, виробництва і використання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та контроль за операціями з ними”

Кабінет Міністрів України	
Розпорядження КМ від 2002.12.12, № 694-р	“Про затвердження розмірів лісосічного фонду та площі хвойних насаджень для заготівлі живиці на 2003 рік”
Постанова КМ від 2002.12.25, № 1958	“Про утворення Державної інспекції з контролю за використанням і охороною земель”
Постанова КМ від 2002.12.25, № 2015	“Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України”

*Будь-який з цих документів ви можете отримати, звернувшись до нас.

Постанова КМ від 2003.01.18, № 51	“Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 4 серпня 1997 р. № 847 та визнання такою, що втратила чинність, постанови Кабінету Міністрів України від 17 вересня 1996 р. № 1123”
Розпорядження КМ від 2003.01.21, № 26-р	“Про підписання Угоди між Урядом України та Європейським Співтовариством, представленим Європейською Комісією, щодо оцінки робіт, виконаних на другому енергоблоці Хмельницької атомної електростанції”
Розпорядження КМ від 2003.01.21, № 27-р	“Про підписання Угоди між Урядом України та Європейським Співтовариством, представленим Європейською Комісією, щодо розроблення проекту концепції зняття з експлуатації атомних електростанцій”
Постанова КМ від 2003.01.29, № 132	“Про утворення Міжвідомчої робочої групи з питань техногенної та екологічної безпеки внутрішніх морських вод, територіального моря та виключної (морської) економічної зони України на Чорному та Азовському морях”
Постанова КМ від 2003.01.29, № 144	“Про укладення Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Болгарія про оперативне сповіщення про ядерні аварії та співробітництво в галузі ядерної і радіаційної безпеки”
Розпорядження КМ від 2003.02.24, № 87-р	“Про затвердження проекту відновлення екологічної рівноваги та рекультивациі порушених гірничими роботами земель Яворівського державного гірничо-хімічного підприємства “Сірка””
Розпорядження КМ від 2003.02.24, № 99-р	“Про підписання Меморандуму про взаєморозуміння між Урядом України та Урядом Сполучених Штатів Америки про співпрацю з питань завчасного попередження про паводки у Закарпатській області (Україна) шляхом спорудження автоматизованих гідрометеорологічних станцій з супутниковим зв'язком”
Розпорядження КМ від 2003.02.24, № 102-р	“Про затвердження додаткового розміру лісосічного фонду на 2003 рік”
Постанова КМ від 2003.02.24, № 200	“Про затвердження типових положень про територіальні органи земельних ресурсів”

Президент України

Указ Президента від 2003.02.04, № 75/2003	“Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 листопада 2002 року “Про стан безпеки водних ресурсів держави та якість питної води в містах і селах України”
Указ Президента від 2003.02.04, № 76/2003	“Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 листопада 2002 року “Про стан техногенної та природної безпеки в Україні”

Інші органи державної влади України

Державний комітет ядерного регулювання	Наказ від 2002.12.02, № 125	“Вимоги до звіту про аналіз безпеки провадження діяльності з використання джерел іонізуючого випромінювання”
Державний комітет ядерного регулювання	Наказ/Умови від 2002.12.02, № 125	“Про затвердження Вимог та умов безпеки (ліцензійних умов) провадження діяльності з використання джерел іонізуючого випромінювання та Вимог до звіту про аналіз безпеки провадження діяльності з використання джерел іонізуючого випромінювання”
Державний комітет з питань регуляторної політики та підприємництва	Лист від 2002.12.05, № 2-222/6470	“Щодо плати за надання послуг із утилізації використаної тари (упаковки)”

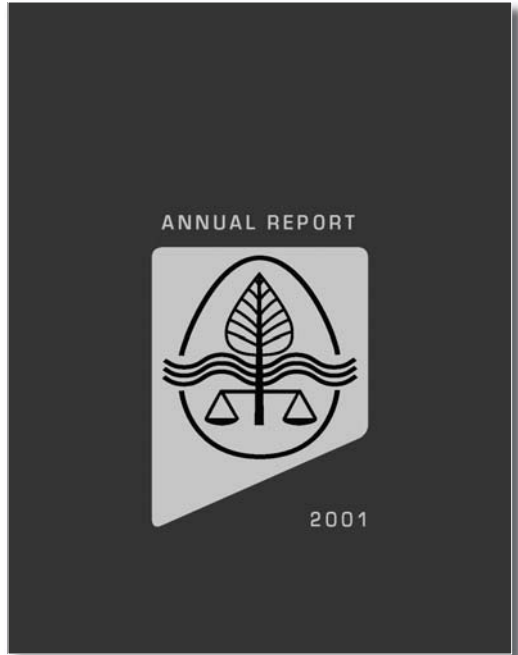
Державна комісія по запасах корисних копалин	Наказ/Інструкція від 2002.12.16, № 199	“Про затвердження Інструкції із застосування Класифікації запасів і ресурсів корисних копалин державного фонду надр до родовищ будівельного й облицювального каменю”
МНС Міністерство палива та енергетики	Наказ/Інструкція від 2002.12.17, № 333/732	“Про затвердження Інструкції про складання переліків об’єктів підприємств, установ та організацій, повне відключення яких від електричних мереж може призвести до негативних екологічних та техногенних наслідків”
Міністерство екології та природних ресурсів	Наказ/Інструкція від 2002.12.24, № 517	“Про затвердження Інструкції про загальні вимоги до оформлення документів на провадження діяльності, пов’язаної із штучними змінами стану атмосфери та атмосферних явищ у господарських цілях”
Міністерство екології та природних ресурсів	Наказ від 2002.12.25, № 521	“Про затвердження лімітів використання водних живих ресурсів загальнодержавного значення у 2003 році”
Міністерство аграрної політики	Наказ від 2002.12.26, № 409	“Про розподіл лімітів на квоти спеціального використання водних живих ресурсів загальнодержавного значення в 2003 р.”
Міністерство охорони здоров’я	Наказ/Регламент від 2002.12.26, № 493	“Про затвердження Регламенту реагування закладів охорони здоров’я на виникнення надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру”
Міністерство екології та природних ресурсів	Наказ від 2002.12.27, № 524	“Про затвердження Структури, змісту і порядку ведення паспорта водно-болотного угіддя міжнародного значення”
МНС Міністерство палива та енергетики	Лист від 2002.12.27, № 02/42-2288 02-30/161	“Про складання переліків об’єктів підприємств, установ та організацій, повне відключення яких від електричних мереж може призвести до негативних екологічних та техногенних наслідків”
Головне санітарно-епідеміологічне управління	Висновок/Перелік від 2002.12.28, № 5.10/47505	“Висновок державної санітарно-епідеміологічної експертизи”
Мінфін	Лист від 2003.01.08, № 033-417/11/15462	“Щодо відшкодування втрат сільськогосподарського й лісогосподарського виробництва, зумовлених вилученням сільськогосподарських угідь, лісових земель та чагарників”
Державна митна служба	Лист від 2003.01.13, № 11/4-09-409-ЕП	“Щодо Закону України від 28.11.2002 № 326-IV “Про ратифікацію Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Білорусь про співробітництво в галузі попередження надзвичайних ситуацій та ліквідації їх наслідків”
Державний комітет з будівництва та архітектури	Рішення від 2003.01.17, № 22	“Про проект Зміни № 1 СНІП II-12-77 “Защита от шума”
Міністерство аграрної політики	Наказ від 2003.01.21, № 11	“Про затвердження складу ліцензійної комісії Укрдержрибгоспу з питань ліцензування промислового вилову риби”
Державна комісія по запасах корисних копалин	Наказ/Інструкція від 2003.02.10, № 29	“Про затвердження Інструкції із застосування Класифікації запасів і ресурсів корисних копалин державного фонду надр до родовищ бурштину”
Державний комітет ядерного регулювання	Наказ/Порядок від 2003.02.11, № 27	“Про затвердження Порядку проведення державної інвентаризації радіоактивних відходів (НП 306.5.04/2.059-2002)”

Річний звіт БФ “Екоправо-Львів”, 2001

Взимку цього року побачив світ Річний звіт БФ “Екоправо-Львів”, в якому ми підвели підсумки роботи організації за 2001 рік. Звіт видано англійською мовою.

Зі звітом можна ознайомитись у БФ “Екоправо-Львів”.

Европейский Суд по правам человека. Избранные решения: В 2 т. – М.: Издательство “Норма”, 2001.— Т.1 — 856с., Т.2 — 808с.

Це видання покликано допомогти правознавцям та іншим зацікавленим особам у застосуванні Європейської конвенції про захист прав і основних свобод людини.

В цей збірник, підготований за ініціативою Ради Європи, включено 91 рішення Суду, які мають важливе значення для правильного розуміння норм Європейської конвенції. Вони дають всебічну уяву про діяльність Європейського Суду з прав людини.

Рішення у виданні публікуються без коментарів та пояснень, в скороченому вигляді та у хронологічному порядку, що дозволяє прослідкувати еволюцію судової практики Європейського Суду. Для зручного користування виданням у другому томі розміщено інформацію про те, до яких саме статей Конвенції відноситься певне рішення.

(Мова російська)

ENVIRONMENTAL ADVOCACY JOURNAL №21, WINTER-2003

QUARTERLY JOURNAL OF "ECOPRAVO-LVIV"

Ecopravo-Lviv is an independent nongovernmental public interest environmental law organization aimed to provide legal services and education in the sphere of environmental protection for citizens and NGOs

In this issue:

AARHUS CONVENTION FOLLOW-UP

Negotiations on PRTR Protocol are over p.5
Text of SEA Protocol is agreed p.6

This material describes the results of last negotiations on the PRTR Protocol and SEA Protocol and highlights their specific provisions. These Protocols are ready to be signed during the 5-th Pan-European Conference of Environment Ministers in May 2003.

ENVIRONMENTAL HUMAN RIGHTS

Oposa v. Fungensio S. Factoran, Jr.et.al. (G.R.No. 101083 (Philippines)) p.7

This is one of the world famous environmental cases where the court recognized legal standing of future generations. This case bears upon the right of Filipinos to a balanced and healthy environment, which is associated with the concepts of "inter-generational responsibility" and "inter-generational justice". The Supreme Court of Philippines recognized the standing of the group of children as they represent their generation and the generations yet unborn on the issue of canceling all existing timber license agreements in the country to "prevent the misappropriation or impairment" of Philippine rainforests.

CONSULTATIONS: ANSWERING YOUR QUESTIONS

Balushka, N

Allocation of gasoline stations and gasoline complexes p.11

Kozak, Z

Pesticides management: in questions and answers. p.14

INTERNATIONAL ASPECTS OF ENVIRONMENTAL PROTECTION

Andrusevych, N

Review of European Union environmental law p.18

In this issue we provide a brief review of European Union environmental law. Readers can get acquainted with main tendencies of European Union environmental law and policy formation.

Main international legal acts in the field of environmental protection with the participation of Ukraine p.23

We prepared a list of main conventions and other legal acts in the field of environmental protection with the participation of Ukraine. In the list there is information about the adoption, entry into force and ratification of the acts by Ukraine.

UNEP judges planning meeting in Nairobi. p.34

This material gives a description of UNEP judges planning meeting. During this meeting the three-year program of the United Nations Environment Program (UNEP) for the education of judges in the sphere of environmental law was discussed. The decision to develop this program was

made during the Global Judges Symposium on Sustainable Development and the Role of Law, which was a parallel event to the World Summit on Sustainable Development in Johannesburg. Program will include regional and national judges symposia and the East European Judges Symposium will be hosted in Lviv, Ukraine, on 16-17 May 2003, before the Pan-European Ministerial Conference "Environment for Europe".

WORLD THROUGH THE EYES OF ECOPRAVO-LVIV

Environmental calendar: days celebrated every year p.26

In this material we give a list of days in the area of environmental protection celebrated during the year. We provide a short description of the history, the main idea and the ways of celebration of these days.

ENVIRONMENTAL AND LEGAL EDUCATION

Pavelko, A.

Electronic wastes — problem of Ukraine and the world p.35

In this article the problem of utilization of electronic wastes in Ukraine and in the world is raised. Anatoliy Pavelko gives the information about poisonous elements in these wastes, describes the ways of management and methods of utilization of the electronic wastes.

INFORMATIONAL DIGEST

Environmental problems and the world. p.38

This material is a collection of different actual environmental issues in the world. Readers can find the results of scientific research on these problems and the different points of view on their solution.

ECO-WEB

Pavelko, A

Information of the websites about wastes p.40

LEGISLATION

Decision of Supreme Council of Ukraine "On Recommendations of the Parliament Hearings Concerning Following the Requirements of the Environmental Protection Legislation of Ukraine" p.42

List of legislation in the area of environmental protection, which was adopted during winter 2002-2003 p.46

PUBLICATIONS

In this section we provide a brief description of Ecopravo-Lviv 2001 Annual Report. p.49

This issue was published with support of Charles Steward Mott Foundation

Environmental Advocacy Journal

Address of Ecopravo-Lviv:

2, Krushelnitska Str., Lviv, 79000 Ukraine.
tel.: +380(322) 72 27 46, fax: 97 14 46
e-mail: epac@mail.lviv.ua
http://www.ecopravo.lviv.ua